

ΑΝΑΤΥΠΟ

ενέργεια & δίκαιο

Μελέτες - Νομολογία - Νομοθεσία

Κωνσταντίνος Π. Ηλιόπουλος

**Διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο της ενέργειας
- οι επενδύσεις**

Ανάτυπο

Τεύχος 21, Α & Β εξάμηνο 2014

(σ. 28 - 44)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κωνσταντίνος Π. Ηλιόπουλος
Διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο της ενέργειας
- οι επενδύσεις

Διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο της ενέργειας - οι επενδύσεις

Κωνσταντίνος Π. Ηλιόπουλος
Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

Α. Γενικά περί ενέργειας

Για την ενέργεια μπορεί να λεχθεί ότι αποτελεί τόσο για την παγκόσμια οικονομία όσον και για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, όχι απλώς τον σημαντικότερο παράγοντα, αλλά εκείνον τον παράγοντα, χωρίς τον οποίο δεν μπορεί καν να υπάρξει οικονομία και ζωή όπως την νοούμε σήμερα. Αυτό γίνεται πέρα για πέρα φανερό, αν προσπαθήσουμε να φαντασθούμε τον κόσμο σήμερα χωρίς ηλεκτρική ενέργεια, χωρίς θερμότητα και χωρίς μέσα μεταφοράς (αυτοκίνητα, σιδηρόδρομο, πλοία, αεροπλάνα). Η βιομηχανική επανάσταση και ο σύγχρονος τεχνικός πολιτισμός στηρίζονται στην ενέργεια. Η ενέργεια αποτελεί επομένως το οξυγόνο της οικονομίας και του σύγχρονου τεχνικού πολιτισμού.

Οι πηγές ενέργειας ή πρώτες ύλες για την παραγωγή ενέργειας ή ενεργειακές πρώτες ύλες διακρίνονται, σύμφωνα με τα κρατούντα¹, σε μη ανανεώσιμες και ανανεώσιμες. Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται αφ' ενός τα ορυκτά καύσιμα, ήτοι η ξυλεία, ο άνθρακας, το αργό πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αφ' ετέρου το ουράνιο και άλλα ραδιενεργά υλικά, από την διάσπαση των οποίων παράγεται η πυρηνική ενέργεια. Στην δεύτερη κατηγορία υπάγονται το νερό (υδατοπτώσεις και θαλάσσια κύματα), ο αέρας, το ηλιακό φως, η γεωθερμία και τα βιοκαύσιμα. Όλες οι πηγές

ενέργειας καλούνται και φυσικοί πόροι², εξ αυτών δε οι μη ανανεώσιμες πηγές καλύπτουν το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας καταναλώσεως (ακόμη και μέχρι το 2030 προβλέπεται να καλύπτουν το 81% περίπου αυτής). Από την αξιοποίησή με την βοήθεια της τεχνολογίας, όλων των προαναφερθέντων φυσικών πόρων, καθώς και της πυρηνικής ενέργειας (πρωτογενείς πηγές ενέργειας) παράγεται ηλεκτρική ενέργεια (δευτερογενής πηγή ενέργειας)³.

Παρόμοιους ορισμούς δίνει από πλευράς Ευρωπαϊκού Δικαίου της Ενέργειας ο Κανονισμός 256/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26.2.2014 «σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της ΕΕ...»⁴. Από νομικής πλευράς σημαντικός είναι και ο προσδιορισμός των πηγών ενέργειας, στον οποίο προβαίνει η πολυμερής Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας. («Παράρτημα ΕΜ» υπό τον τίτλο «An inclusive list of energy materials and products»)⁵.

2. Λ.χ. το άρθρο 191 παράγρ. 1 ΣυνθΛΕΕ ομιλεί για «φυσικούς πόρους» (έτσι και το προϊσχύσαν άρθρο 174 ΣυνθΕΚ), το άρθρο 192 παράγρ. 2 στοιχ. γ' ΣυνθΛΕΕ για «πηγές ενέργειας» (έτσι και το προϊσχύσαν άρθρο 175 ΣυνθΕΚ), το άρθρο 194 παράγρ. 2 ΣυνθΛΕΕ για «ενεργειακούς πόρους» και «ενεργειακές πηγές».

3. Selivanova, J., ό.π.

4. ΕπΕφ ΕΕ 2014, L 84/61 (της 20.3.2014). Περί αυτού λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 1., δ.

5. Περί αυτής βλ. κατωτέρω. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (σήμερα ΕΕ) και (όλα) τα Κράτη-Μέλη αυτής υπέγραψαν στις 17.12.1994 (στην Λισσαβόνα) την πολυμερή αυτή Συμφωνία με την Ρωσία και τα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ περί την Κασπία και πέραν αυτής στην Κεντρική Ασία (Καζακιστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Κιργιστάν), αργότερα και με άλλα Κράτη, σήμερα 51 (συν η ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας / ΕΚΑΕ). Σε σχέση με την Συνθήκη αυτή του Διεθνούς Δικαίου της Ενέργειας βλ. Ηλιόπουλος, Κ., Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας,

1. Πρβλ. Selivanova, J., The WTO and Energy: WTO Rules and Agreements of Relevance to the Energy Sector, ICTSD Energy Series Issue Paper No. 1, ICTSD, Geneva, 2007, σελ. Vii. Βλ. επίσης Ηλιόπουλος, Κ., Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας, Ευρωπαϊών Πολιτεία, 3/2009, σελ. 583 επ. 585, Ηλιόπουλος, Κ., Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Ενέργειας, εις Τιμητικό Τόμο Καθηγητή Ιωάννη Βούλγαρη, Εκδόσεις Αντωνίου Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010, σελ. 145 επ., Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Εισαγωγή.

Οι οικονομικές δραστηριότητες στον κλάδο της ενέργειας αυτών καθ' εαυτών εκτείνονται από την **έρευνα προς εντοπισμό** των φυσικών πόρων, την **ανεύρεση και εξόρυξη**, καθώς και την **επεξεργασία** αυτών (προς παραγωγή ενεργειακών υλικών), μέχρι την **μεταφορά** και την **εμπορία** όλων αυτών των ενεργειακών υλικών και προϊόντων (**χονδρική και λιανική**) και την **διάθεσή** τους στις επιχειρήσεις πελάτες και στους τελικούς καταναλωτές (νοικοκυριά) αντίστοιχα. Σημαντικό ρόλο, ιδίως στο στάδιο του εντοπισμού και της εξορύξεως αποθεμάτων φυσικών πόρων, παίζει η αντίστοιχη **τεχνολογία**, η οποία συνεχώς εξελίσσεται και καθιστά εφικτή την αξιοποίηση τέτοιων πόρων, λ.χ υδρογονανθράκων σε μεγάλα βάθη (στην ξηρά και στην θάλασσα). Τα αυτά ισχύουν αναλόγως και ως προς την τεχνολογία για ασφαλή, κατά το δυνατόν, παραγωγή πυρηνικής ενέργειας, καθώς και τελευταίως για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Γίνεται επομένως φανερό ότι ο κλάδος της ενέργειας εν συνόλω, δηλ ως οικονομική δραστηριότητα, είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας.

Χαρακτηριστικό του κλάδου της ενέργειας είναι από την μία πλευρά το **πεπερασμένο** των αποθεμάτων (φυσικών πόρων) του πλανήτη, από την άλλη η συνεχής **αύξηση της ζήτησεως** από τις ανεπτυγμένες χώρες, τα τελευταία δε χρόνια και από τις αναδυόμενες οικονομίες με τεράστιους πληθυσμούς, όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία. Οι τομείς εκείνοι, οι οποίοι καταναλίσκουν το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας, είναι οι μεταφορές και η ηλεκτρική παραγωγή⁶. Ως μία λύση για το πρόβλημα αυτό επελέγη ήδη στην δεκαετία του 50 η ειρηνική αξιοποίηση της πυρηνικής ενέργειας, πλην όμως σε ορισμένα Κράτη (π.χ. Γερμανία) η πολιτική αυτή έφθασε κάποια στιγμή (δεκαετία του '80) στα όριά της, λόγω αντιθέσεως σημαντικού τμήματος του πληθυσμού. Το σημαντικότερο πρόβλημα με την πυρηνική ενέργεια είναι το

πρόβλημα της διαθέσεως των πυρηνικών αποβλήτων. Άλλη λύση, ιδίως τα τελευταία χρόνια, αποτελεί η προώθηση των ΑΠΕ, οι οποίες συμβάλλουν και στην προστασία του περιβάλλοντος. Όμως και εδώ υπάρχουν όρια λόγω ηυξημένου κόστους⁷.

Βασική επιδίωξη όλων των Κρατών παραμένει η λεγόμενη **«ασφάλεια του εφοδιασμού»**, δηλ. ο συνεχής εφοδιασμός της οικονομίας (βιομηχανικών καταναλωτών και νοικοκυριών) με επαρκείς ποσότητες ενέργειας, σε λογικές τιμές και κατά τρόπο τεχνικώς ασφαλή. Η ασφάλεια αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί και ως **«ασφάλεια εσωτερικού εφοδιασμού»**. Ο εφοδιασμός για τις Χώρες που δεν διαθέτουν (επαρκείς) ίδιους πόρους, εξασφαλίζεται με εισαγωγές από τις Χώρες παραγωγούς. Η ασφάλεια αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί και ως **«ασφάλεια εξωτερικού εφοδιασμού»**. Εάν όμως οι Χώρες παραγωγοί αρνηθούν, λ.χ. για πολιτικούς ή άλλους λόγους, να ικανοποιήσουν την αυξημένη ζήτηση των Χωρών εισαγωγής, π.χ. περιορίζοντας την παραγωγή τους ή εάν αυξήσουν δραματικά τις τιμές πωλήσεως των πρώτων υλών, όπως συνέβη κατά την πετρελαϊκή κρίση του 1973 (αραβοϊσραηλινός πόλεμος) και του 1979 (ιρανική επανάσταση), ή αρνηθούν να παράδωσουν αέριο σε Χώρα διαμετακομίσεως λόγω διαφορών (οικονομικής ή πολιτικής φύσεως), όπως π.χ. κατά την κρίση στις σχέσεις Ρωσίας – Ουκρανίας τον Ιανουάριο 2009, δημιουργείται τεράστια κρίση στην παγκόσμια οικονομία (αύξηση του κόστους όλων των αγαθών, εξ αυτού μείωση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, αύξηση της ανεργίας, μείωση των φορολογικών εσόδων του Κράτους) ή ανθρωπιστική κρίση κλπ. Τόσον για την εσωτερική όσον και για την εξωτερική ασφάλεια εφοδιασμού απαιτούνται **επενδύσεις**, οι οποίες θα αναπτύξουν τα απαιτούμενα δίκτυα..

Εξ άλλου τα Κράτη έχουν συμφέρον να λειτουργεί η αγορά ενέργειας τόσον διεθνώς όσον και στο εσωτερικό τους υπό **συνθήκες ανταγωνισμού**, ώστε οι τιμές να είναι για τους καταναλωτές (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) όσο το δυνατόν χαμηλότερες. Τούτο θα επιτευ-

Ευρωπαϊών Πολιτεία, 3/2009, σελ. 583-610, μ.π.π., Μουσης, Ν., Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική, 12^η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, αρ. 19.1.2 «Διεθνής ενεργειακή συνεργασία» (σελ. 415-417).

6. Πρβλ. Selivanova, J., The WTO and Energy: WTO Rules and Agreements of Relevance to the Energy Sector, ICTSD Energy Series Issue Paper No. 1, ICTSD, Geneva, 2007, σελ. Vii (διαθέσιμο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://ictsd.net/downloads/2008/05/the20wto20and20energy.pdf>).

7. Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας – Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, 2014, Εισαγωγή.

χθεί στο εσωτερικό με την απελευθέρωση (άνοιγμα) των αγορών, ήτοι την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου, όπου αυτό είναι δυνατόν. Το τελευταίο ισχύει στο πρώτο και στο τρίτο επίπεδο της παραγωγικής αλυσίδας του κλάδου της ενέργειας, ήτοι στο επίπεδο της παραγωγής και στο επίπεδο της εμπορίας ενέργειας (χονδρικής και λιανικής). Εκεί ελπίζει κανείς ότι θα γίνουν **επενδύσεις** από ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες (επιχειρήσεις) θα λειτουργήσουν ανταγωνιστικά προς τις μέχρι τότε μονοπωλιακές κρατικές επιχειρήσεις, ο δε ανταγωνισμός θα είναι ανταγωνισμός τόσο μεταξύ των παραγωγών και διανομέων της ίδιας ενεργειακής πηγής (π.χ. ηλ. ενέργεια) όσο και μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικών πηγών (π.χ. πετρέλαιο – φυσικό αέριο). Αντίθετα στο ενδιάμεσο επίπεδο της μεταφοράς ισχύει πάντοτε ο κανόνας ότι για οικονομικούς λόγους δεν μπορεί να δραστηριοποιηθεί πάνω από μία επιχείρηση, η δραστηριότητα δηλ. αυτή παραμένει «φυσικό μονοπώλιο». Τούτο ισχύει λ.χ. τόσο για τους αγωγούς πετρελαίου ή φυσικού αερίου όσο και για τα δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος (υψηλής ή μεσαίας τάσεως). Όμως η πρόοδος της τεχνολογίας δίνει σήμερα την δυνατότητα σε περισσότερους χρήστες να κάνουν χρήση του ίδιου αγωγού, πράγμα το οποίο επιβάλλει την υιοθέτηση κανόνων που ρυθμίζουν την **πρόσβαση τρίτων** στους αγωγούς, βεβαίως έναντι ανταλλάγματος. Ελλείπει ανταγωνισμού, το αντάλλαγμα πρέπει να ορίζεται από μία Ανεξάρτητη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (στην Ελλάδα από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας / ΡΑΕ). Η διανομή, τέλος, της ενέργειας στο εσωτερικό κάθε Κράτους συνδέεται με το ζήτημα της παροχής καθολικής υπηρεσίας, δηλ. της παροχής **Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας** (ΥΚΩ) στο σύνολο του πληθυσμού, και ιδίως σε ευπαθείς ομάδες, σε λογικές τιμές.

Η επίτευξη χαμηλών τιμών στον κλάδο της ενέργειας («φθηνή ενέργεια») εξ άλλου συμβάλλει στην **ανταγωνιστικότητα** της οικονομίας κάθε Κράτους. Το πως ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί, είναι ζήτημα, το οποίο ανήκει στην αρμοδιότητα του κάθε Κράτους, αφού σύμφωνα, τόσο με το Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο όσο και με το Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (άρθρο 194 παράγρ. 2, εδ. β' ΣυνθΛΕΕ), τα Κράτη έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν α) τους όρους εκμεταλλεύσεως των ενεργειακών τους πόρων, β) την επιλογή μεταξύ διαφόρων ενεργεια-

κών πηγών (άνθρακας, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ΑΠΕ, πυρηνική ενέργεια) και γ) την γενική διάρθρωση του ενεργειακού τους εφοδιασμού (σύνθεση του λεγόμενου «ενεργειακού μείγματος»). Εννοείται ότι τα Κράτη υπόκεινται στους περιορισμούς του Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου περί κρατικών επιδοτήσεων⁸, τα δε Κράτη Μέλη της ΕΕ στους αντίστοιχους κανόνες της ΣυνθΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων (άρθρα 107-109).

Από την άλλη πλευρά, οι παρενέργειες από την χρήση της ενέργειας στο **περιβάλλον** και ειδικότερα στο κλίμα είναι επίσης περισσότερο από ορατές. Η κλιματική αλλαγή που παρατηρήθηκε στα τέλη του 20ου αιώνα συνδέεται ευθέως με τις εκπομπές αερίων από την παραγωγή ενέργειας (φαινόμενο του θερμοκηπίου). Σημαντική επομένως προέκυψε η ανάγκη συντονισμού μεταξύ όλων των Κρατών σε διεθνές επίπεδο για την σωτηρία του πλανήτη, ανάγκη που οδήγησε στην Συμφωνία του Κιότο για μείωση των εκπομπών αερίων, καθώς και σε νεώτερες προσπάθειες για ακόμη αυστηρότερη διεθνή νομοθεσία, οι οποίες όμως μέχρι στιγμής δεν έχουν στεφθεί από επιτυχία (μετά την αποτυχία για νέα Συμφωνία στην Κοπεγχάγη κατά την σύνοδο, η οποία έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο του 2009, η επόμενη προσπάθεια θα γίνει στο Παρίσι το 2016). Οι μέχρι σήμερα ισχύουσες διεθνείς συμφωνίες και η ευρωπαϊκή νομοθεσία προστασίας περιβάλλοντος, η οποία σχετίζεται με την ενέργεια, υιοθετούν, μεταξύ των άλλων, μέτρα (νομοθεσία) για την ανάπτυξη των **ΑΠΕ**, καθώς και για την προώθηση της **ενεργειακής αποδοτικότητας** και της **εξοικονομήσεως ενέργειας**, ώστε ταυτοχρόνως να εξυπηρετούνται δύο στόχοι, αυτός της προστασίας του περιβάλλοντος και αυτός της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού. Όλοι αυτοί οι σκοποί (καθώς και ο σκοπός της αναπτύξεως νέων πηγών ενέργειας, ο οποίος προβλέπεται ρητώς από το άρθρο 194 ΣυνθΛΕΕ), απαιτούν σοβαρές **επενδύσεις**.

Συνέπεια όλων των ανωτέρω είναι η εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος ενεργός ανάμειξη των κυβερνήσεων τόσο προς **εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού** της Χώρας, με την βοήθεια και της **εξωτερικής πολιτικής**, όσο και προς οργάνωση της **εσω-**

8. Βλ. Στεφάνου, Κ. / Γκόττσος, Χρ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 76 επ.

τερικής αγοράς υπό συνθήκες ανταγωνισμού (αλλά ταυτοχρόνως και παροχής ΥΚΩ σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού), όσον και προς προστασία του περιβάλλοντος. Τα προαναφερθέντα αποτελούν τους τρεις στόχους ή τρεις άξονες της Πολιτικής Ενέργειας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στην βιβλιογραφία γίνεται λόγος και για «μαγικό τρίγωνο». Αν προσθέσει κανείς και την διαλειτουργικότητα των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας, δηλ. την σύνδεση των εθνικών δικτύων, ώστε να κυκλοφορεί ελεύθερα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς η παραγόμενη ή εισαγόμενη ενέργεια, όπως προβλέπει η Συνθήκη της Λισσαβώνας (άρθρο 194 ΣυνθΛΕΕ), τότε μπορούμε να ομιλούμε και περί «μαγικού τετραγώνου». Αν μάλιστα προσθέσει κανείς και την ασφάλεια από τεχνικής πλευράς (ασφάλεια εγκαταστάσεων εξορύξεως ή παραγωγής, ασφάλεια δικτύων μεταφοράς και διανομής), τότε μπορούμε να ομιλούμε και περί «μαγικού πενταγώνου». Και οι δύο αυτοί δεσμευτικοί στόχοι, απαιτούν σοβαρές επενδύσεις.

Β. Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας

Η παγκόσμια διάσταση των προβλημάτων του κλάδου της ενέργειας είναι προφανής. Εκ της φύσεως των πραγμάτων λοιπόν, οι πρώτοι νομικοί κανόνες απαντώνται σε επίπεδο Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου. Στο επίπεδο αυτό σημαντικό ρόλο παίζουν, μεταξύ άλλων, η αρχή της διαρκούς εθνικής κυριαρχίας επί των φυσικών πόρων⁹, η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), η οποία υπεγράφη το 1947 και συμπληρώθηκε το 1994 επ' ευκαιρία της ιδρύσεως του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) μετά τον Γύρο της Ουρουγουμάης¹⁰, η Συμφωνία για τον Χάρτη Ενέργειας, η οποία υπεγράφη το 1994 μεταξύ αφ' ενός της ΕΕ και των Κρατών Μελών της και αφ' ετέρου της Ρωσίας και των Κρατών της πρώην Ενώσεως Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ)¹¹, και η Συμφωνία για την Ευρωπαϊκή

Ενεργειακή Κοινότητα, η οποία υπεγράφη το 2005 μεταξύ αφ' ενός της ΕΕ και ορισμένων Κρατών Μελών της και αφ' ετέρου Χωρών της Ευρώπης μη Μελών (όχι όμως με την Ρωσία και την Ελβετία), οι οποίες ήταν ή είναι υποψήφιες να καταστούν μέλη της ΕΕ (χώρες Δυτικών Βαλκανίων¹², Βουλγαρία, Ρουμανία¹³ και Τουρκία)¹⁴. Στο σημείο αυτό πρέπει

πολυμερή αυτή Συμφωνία με την Ρωσία και τα Κράτη της πρώην ΕΣΣΔ περί την Κασπία και πέραν αυτής στην Κεντρική Ασία (Καζακιστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Κιργιστάν), αργότερα και με άλλα Κράτη, σήμερα 51 (συν η ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας / ΕΚΑΕ). Σκοπός αυτής της Συμφωνίας είναι η συνεργασία μεταξύ αφ' ενός των Κρατών της πρώην ΕΣΣΔ, τα οποία κατέχουν σημαντικούς ενεργειακούς πόρους, αλλά όχι τεχνολογία και κεφάλαια για την άριστη αξιοποίηση αυτών των πόρων, και αφ' ετέρου των Κρατών της ΕΕ, τα οποία έχουν ανάγκη τους ενεργειακούς αυτούς πόρους και ταυτοχρόνως διαθέτουν την τεχνολογία και τα κεφάλαια. Οι βασικές διατάξεις της Συμφωνίας αφορούν α) την προώθηση και προστασία των επενδύσεων, β) το εμπόριο (δημιουργία ανοικτής και ανταγωνιστικής αγοράς για τα ενεργειακά υλικά και προϊόντα), γ) την διαμετακόμιση, δ) την μεταφορά τεχνολογίας, ε) την πρόσβαση σε κεφάλαια, στ) την προστασία του ανταγωνισμού, ζ) την προστασία περιβάλλοντος, και η) την επίλυση διαφορών, λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας, Ευρωπαϊών Πολιτεία, 3/2009, σελ. 583-610, μ.π.π., Μουσης, Ν., Ευρωπαϊκή Ένωση - Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική, 12^η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, αρ. 19.1.2 «Διεθνής ενεργειακή συνεργασία» (σελ. 415-417).

12. Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Μαυροβούνιο, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM), Σερβία, Αποστολή των Η.Ε. για την προσωρινή διοίκηση του Κοσσυφοπεδίου (σύμφωνα με την απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε).

13. Εν τω μεταξύ η Βουλγαρία και η Ρουμανία κατέστησαν μέλη της ΕΕ από 1.1.2007 και η Κροατία από 1.7.2013.

14. Απόφαση του Συμβουλίου, της 29.5.2006, για την σύναψη από την ΕΚ της Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα, η οποία υπεγράφη στην Αθήνα το 2005, ΕπΕφ ΕΚ (ΕΕ) 2006, L 198/15-17, 18-37. Ως παρατηρητές στη Συνθήκη αυτή έγιναν αρχικά δεκτές η Νορβηγία, η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Γεωργία, οι οποίες έχουν συμφωνίες συνεργασίας με την ΕΕ. Το έτος 2009 η Ουκρανία και η Μολδαβία έγιναν πλήρη μέλη. Σκοπός της Συνθήκης για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας είναι η δημιουργία ενιαίας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου στην ευρωπαϊκή ήπειρο μεταξύ των Χωρών της ΕΕ και των Χωρών αυτών από τούδε και ανεξαρτήτως εισόδου ή μη των τελευταίων αυτών στην ΕΕ. Προϋπόθεση για την δημιουργία της ενιαίας αγοράς με τις Χώρες αυτές είναι η διασύνδεση των εθνικών συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, καθώς και η υιοθέτηση των κοινών κανόνων και αρχών που πηγάζουν από την ενιαία εσωτερική αγορά της ΕΕ (υιοθέτηση του «κοινοτικού κεκτημένου», ταχεία ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών στις Χώρες αυτές, π.χ. αγωγών φυσικού αερίου, υιοθέτηση κοινής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής, άρση εμποδίων για την εγκαθίδρυση εσωτερικής αγοράς, αλληλεγγύη, δημιουργία Ρυθμιστικών Αρχών κλπ.). Η Συνθήκη προβλέπει Όργανα

9. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας, Ευρωπαϊών Πολιτεία, 3/2009, σελ. 583 επ. 587 επ. μ.π.π.

10. Ιδίως το άρθρο V GATT περί υποχρεώσεως των συμβαλλομένων Μερών να εξασφαλίσουν την χωρίς διακρίσεις διαμετακόμιση παντός αγαθού, δηλ. την μεταφορά του αγαθού μέσω του εδάφους τους, βλ. λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., ό.π., σελ. 583 επ. 590 επ. μ.π.π., 604 επ.

11. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (σήμερα ΕΕ) και (όλα) τα Κράτη-Μέλη αυτής υπέγραψαν στις 17.12.1994 (στην Λισσαβώνα) την

να υπογραμμισθεί ότι μέσω των προαναφερθεισών Συμφωνιών η επιρροή που έχει η ΕΕ σε θέματα ενέργειας, αλλά και γενικότερα, επεκτείνεται και πέρα των συνόρων της και η ασφάλεια που δημιουργείται είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη **μακροπρόθεσμων επενδύσεων που απαιτούνται για την ενεργειακή της ασφάλεια**¹⁵.

Ειδικώς ως προς τις επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν σε επίπεδο Διεθνούς Δικαίου και δύο ακόμη διεθνείς συμβάσεις στα πλαίσια του ΠΟΕ, η Σύμβαση για τα επενδυτικά μέτρα στον τομέα του εμπορίου (Trade – Related Investments Measures /TRIMS¹⁶) και η Σύμβαση για την επίλυση των επενδυτικών διαφορών, βάσει την οποίας ιδρύθηκε το Διεθνές Κέντρο Επιλύσεως Επενδυτικών Διαφορών (International Center for Settlement of Investments Disputes / ICSID)¹⁷.

Γ. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Ενέργειας

Σε δεύτερο επίπεδο, οι κανόνες που διέπουν τον κλάδο της ενέργειας απαντώνται στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και σε τρίτο επίπεδο, στο Εθνικό Δίκαιο. Οι κανόνες αυτοί αλληλοσυμπληρώνονται και επιφυλάσσουν σημαντικό ρόλο τόσο στα Κράτη και στους κρατικούς οργανισμούς όσον και στον ιδιωτικό τομέα και στους καταναλωτές.

Ειδικότερα ως προς την ΕΕ, πρέπει να τονισθεί ότι αυτή παίζει σημαντικό ρόλο στα ζητήματα του κλά-

διοικήσεως της Ενεργειακής Κοινότητας, καθώς και μηχανισμό επίλυσεως των διαφορών, οι δε διατάξεις της είναι νομικώς δεσμευτικές. Βλ. επίσης Μουσιση, Ν., Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική, 12^η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, αρ. 19.1.2 «Διεθνής ενεργειακή συνεργασία» (σελ. 415-417), Παυλιδης, Γ., Η Ενεργειακή Κοινότητα: Από μηχανισμό προ-ενταξιακής προσαρμογής σε διαδικασία πανευρωπαϊκής ενοποίησης των ενεργειακών αγορών, εις Φαραντούρησ, Ν. (επιμέλ.), Ενέργεια, Δίκαιο και Πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, σελ. 345 επ.

15. Ferrero-Waldner, Β. Επίτροπος Εξωτερικών Σχέσεων και Πολιτικής Γειτονίας, Opening Address Conference Towards an EU External Energy Policy to Assure a high Level of Supply Security, Brussels, 20.11.2006, βλ. και Λοβεργου - Τυπαλδου, Ελ., Αξιολόγηση της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και των Κρατών Μελών, εις Φαραντούρησ, Ν. (Επιμέλ.), Ενέργεια - Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική -, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, 359 επ., 360-362.

16. Για την Σύμβαση αυτή βλ. Στεφάνου, Κ. / Γκόρτσος, Χρ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 127 επ.

17. Περί αυτού βλ. Στεφάνου, Κ. / Γκόρτσος, Χρ., ό.π., σελ. 153 επ.

δου της ενέργειας, αφού η ενεργειακή πολιτική της ξεκίνησε ήδη από το 1952, δηλ. ταυτόχρονα με το μεγάλο εγχείρημα που απεκλήθη «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση» και το οποίο υλοποιήθηκε υπό το νομικό όχημα των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΕΚΑΧ (1952), ΕΚΑΕ (1958), ΕΟΚ (1958) με τις αντίστοιχες Συνθήκες. Η πρώτη Συνθήκη (ΣυνθΕΚΑΧ) ήταν αφιερωμένη στον άνθρακα (και χάλυβα), η δεύτερη (ΣυνθΕΚΑΕ) στην ατομική ενέργεια και η τρίτη (ΣυνθΕΟΚ και αργότερα ΣυνθΕΚ), η οποία δημιουργήθηκε για να εφαρμοσθεί επί όλων των κλάδων της οικονομίας (πλην άνθρακα και χάλυβα και πυρηνικής ενέργειας), απέβλεψε στην δημιουργία Κοινής Αγοράς, εντός της οποίας θα διεκινούντο ελεύθερα όλα τα προϊόντα, άρα και οι ενεργειακές πρώτες ύλες και η παραγόμενη ενέργεια. Επί τη βάση πολιτικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (ΕΣ), με τις οποίες χαράχθηκε και εξειδικεύθηκε κατά καιρούς η λεγόμενη **Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας (ΕΠΕ)**, η ΣυνθΕΚ και ήδη ΣυνθΛΕΕ (**πρωτογενές δίκαιο**) ενεπλουτίσθη με διατάξεις σχετικές με την ενέργεια¹⁸. Αντιστοίχως πλούσιο είναι και το **παράγωγο δίκαιο** της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, το οποίο υλοποιήθηκε σταδιακά, από το 1952 μέχρι σήμερα και αφορά όλους τους βασικούς ενεργειακούς πόρους ή πηγές ενέργειας (άνθρακας, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ΑΠΕ, πυρηνική ενέργεια), όπου ειδικότερα διακρίνουμε τις διατάξεις περί **ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού** (πρώτος στόχος της ΕΠΕ), τις διατάξεις περί υλοποιήσεως του στόχου της **ανταγωνιστικότητας** της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, ιδίως τις διατάξεις περί **εσωτερικής αγοράς ενέργειας** (τις λεγόμενες και «νομοθετικές δέσμες» των ετών 1996, 2003, 2009) στους τομείς του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας (δεύτερος στόχος της ΕΠΕ), τις διατάξεις

18. Με την **Συνθήκη του Μάαστριχτ** εισάγεται για πρώτη φορά στην ΣυνθΕΚ διάταξη, με την οποία προστίθεται ως ρητός **στόχος** της ΕΚ η **λήψη μέτρων στον τομέα της ενέργειας** (άρθρο 3 στοιχ. υ), καθώς και νέες διατάξεις σχετικά με τα **διευρωπαϊκά δίκτυα** και την **προστασία περιβάλλοντος**, οι οποίες αφορσούν ευθέως την ενέργεια (άρθρα 154-156, 174-175 αντιστοίχως). Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρου 100 ΣυνθΕΚ αναφορικά με σοβαρές δυσκολίες στον εφοδιασμό με ορισμένα προϊόντα, η οποία καθιερώνει σε επίπεδο Συνθήκης την **αρχή της αλληλεγγύης** μεταξύ Κρατών Μελών στον τομέα της ενέργειας γενικώς, η οποία μέχρι τότε ερρρυθμίζετο σε επίπεδο παραγωγού δικαίου αποκλειστικώς για το πετρέλαιο. Η ΣυνθΛΕΕ συμπληρώθηκε με το άρθρο 194 περί ενέργειας.

περί προστασίας του περιβάλλοντος σε σχέση με την ενέργεια (трίτος στόχος της ΕΠΕ), και τις διατάξεις περί Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας (τέταρτος στόχος της ΕΠΕ).

Δ. Οι Επενδύσεις

Ι. Γενικά

Όπως ήδη ελέχθη, για την εξυπηρέτηση όλων αυτών των στόχων της ΕΠΕ απαιτούνται **σοβαρότατες επενδύσεις**. Για τις επενδύσεις αυτές τίθεται το ζήτημα του νομικού καθεστώτος αυτών, ζήτημα, το οποίο δεν μπορεί να απαντηθεί συλλογικά, αλλά ανάλογα με το εφαρμοστέο δίκαιο, διεθνές, ευρωπαϊκό, εθνικό (συμπεριλαμβανομένου του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και του Διεθνούς Δικονομικού Δικαίου). Κατωτέρω εκθέτουμε συνοπτικά τα ισχύοντα στο Διεθνές και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Ενέργειας. Στο επίπεδο του Διεθνούς Δικαίου της Ενέργειας θα εξετάσουμε (συνοπτικά) ως την πλέον χαρακτηριστική και ίσως και ως την σημαντικότερη Συμφωνία, αυτήν του Χάρτη Ενέργειας. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Δικαίου της Ενέργειας θα εξετάσουμε (επίσης πολύ συνοπτικά) τις πολιτικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (ΕΣ) και την νομοθεσία στο πλαίσιο της Ασφάλειας Ενεργειακού Εφοδιασμού και των Διευρωπαϊκών Δικτύων.

II. Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας - Η Συμφωνία για τον Χάρτη της Ενέργειας¹⁹

1. Προώθηση και προστασία των επενδύσεων

α) Έννοια επενδύσεως

Οι επενδύσεις ρυθμίζονται στο III Μέρος της Συνθήκης και συγκεκριμένα στα άρθρα 10 - 17. Ως επένδυση σύμφωνα με τη Συνθήκη νοείται κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο (asset), το οποίο κατέχει ή ελέγχει άμεσα ή έμμεσα ένας επενδυτής και το οποίο περιλαμβάνει: (1) υλικά και άυλα, κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία (property) και περιουσιακά δικαιώματα (property rights), όπως δικαιώματα εκ της μισθώσεως, υποθήκης και ενεχύρου, (2) εταιρεία ή επιχείρηση (εννοείται ατομική επιχείρηση ή κοινοπραξία

χωρίς νομική προσωπικότητα) ή μετοχές ή άλλης μορφής συμμετοχή σε αυτές, ή (ενοχικές) απαιτήσεις κατά εταιρείας ή άλλης επιχείρησης, (3) χρηματικές απαιτήσεις ή άλλες απαιτήσεις, οι οποίες αφορούν επένδυση και έχουν οικονομική αξία, (4) δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, (5) εισοδήματα (returns), δηλ. εισοδήματα από επένδυση στον τομέα της ενέργειας, (στ) οποιοδήποτε δικαίωμα εκ του νόμου ή εκ συμβάσεως ή επί τη βάσει άδειας (licence and permit) προς ανάληψη οικονομικής δραστηριότητας στον τομέα της ενέργειας (άρθρο 1: «ορισμοί», αριθμός 6)²⁰.

Οι ρυθμίσεις της Συνθήκης βασίστηκαν στο περιεχόμενο των διμερών συμφωνιών επενδύσεων (Bilateral Trade Agreements - BITs), όπως αυτές εξελίχθηκαν το τελευταίο ήμισυ του προηγούμενου αιώνα²¹.

β) Προώθηση και προστασία των επενδύσεων

Οι επενδύσεις αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της Συνθήκης και οι σχετικές ρυθμίσεις αποβλέπουν στην προώθηση και προστασία αυτών στα κράτη - μέρη, καθώς και στην ίση μεταχείρισή τους. Το άρθρο 10 της Συνθήκης αποτελεί τη σημαντικότερη διάταξη για την υλοποίηση του στόχου αυτού.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, κάθε συμβαλλόμενο μέρος ενθαρρύνει και δημιουργεί σταθερούς, δίκαιους, ευνοϊκούς και διαφανείς όρους (conditions) για την διενέργεια επενδύσεων στην επικράτειά του από επενδυτές άλλων συμβαλλομένων μερών. Οι όροι αυτοί οφείλουν να περιλαμβάνουν και την υποχρέωση παροχής προς τους επενδυτές μιας δίκαιης μεταχειρίσεως (fair and equitable treatment), το δε κράτος υποδοχής δεν θα βλάπτει με μη εύλογα μέτρα ή μέτρα εισάγοντα διακρίσεις την επένδυση, συμπεριλαμβανομένης και της διαχειρίσεως, διατηρήσεως, χρήσεως, εκμεταλλεύσεως ή διαθέσεως αυτής. Η μεταχείριση των επενδύσεων σε καμμία περίπτωση δεν θα είναι λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν που απαιτεί το διεθνές δίκαιο. Με τον τρόπο αυτόν η Συνθήκη παραπέμπει ουσιαστικά στο καθεστώς προστασίας των επενδύσεων

20. Κατά τα λοιπά βλ. ορισμούς για τις έννοιες «επενδυτής (investor)», «οικονομική δραστηριότητα στον τομέα της ενέργειας (economic activity in the energy sector)», «πνευματική ιδιοκτησία (intellectual property)», «εισοδήματα από επένδυση (returns)» σε άρθρο 1, αριθμοί (7), (5), (12), (9) αντίστοιχα.

21. Karl J., The Energy Charters Treaty / A reader's Guide, ECT Secreteriat, Brussels, 2002, σελ. 19 επ.

19. Πρβλ. και Φατούρος Α., An International Framework for Energy, L'Academie de droit international de la Haye, Recueil des Cours, 332 (2007), Martinus Nijhoff Publ. Leiden/Boston 2008, σελ. 411 επ, 413 επ.

υπό τον ΠΟΕ (Σύμβαση TRIMs²²). Εξ άλλου σύμφωνα με την ίδια διάταξη, κάθε συμβαλλόμενο μέρος τηρεί τις υποχρεώσεις, τις οποίες έχει αναλάβει έναντι μιας επενδύσεως ή ενός επενδυτή άλλου συμβαλλόμενου μέρους. Η τελευταία αυτή υποχρέωση σημαίνει ότι μία κυβέρνηση δεν δικαιούται να επικαλεσθεί λόγους μη συμφωνηθέντες για να ανακαλέσει μια συμφωνία ή να εξαναγκάσει ένα επενδυτή σε επαναδιαπραγμάτευση²³. Μ' αυτό τον τρόπο υπάρχει η δέσμευση, ότι οι επενδύσεις από επενδυτές άλλων κρατών-μελών θα τυγχάνουν συνεχούς προστασίας και ασφάλειας στο κράτος υποδοχής, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και τις πρόνοιες της Συνθήκης²⁴. Αυτό δεν αποκλείει την απαλλοτρίωση της επενδύσεως σύμφωνα με τους όρους της Συνθήκης, δηλ. έναντι αποζημίωσης²⁵.

Το άρθρο 10 παράγραφοι 3 και 7 θεμελιώνει τις αρχές της εθνικής μεταχειρίσεως (national treatment) και του μάλλον ευνοουμένου κράτους (most favored nation), αναλόγως με το ποια είναι ποιο ευνοϊκή. Έτσι η Συνθήκη υποχρεώνει το κράτος υποδοχής να παρέχει στις επενδύσεις επενδυτών άλλου κράτους μέρους και στις σχετικές δραστηριότητές τους μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή προς αυτή που επιφυλάσσει, τόσο για τις επενδύσεις δικών του επενδυτών (αρχή εθνικής μεταχειρίσεως), όσο και επενδυτών άλλων Κρατών (αρχή μάλλον ευνοουμένου κράτους), αναλόγως με το ποια είναι ποιο ευνοϊκή²⁶. Τα Κράτη μέρη δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τον κανόνα αυτόν για επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί²⁷.

γ) Πολιτικοί κίνδυνοι για τις επενδύσεις

Στόχος της Συνθήκης είναι να μειωθούν στο ελάχιστο οι μη εμπορικοί κίνδυνοι, οι οποίοι συνδέονται με τις επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα. Οι συνήθεις κίνδυνοι, από τους οποίους η Συνθήκη προστατεύει τις επενδύσεις, είναι οι πολιτικοί. Οι κίνδυνοι αυτοί, οι οποίοι δεν μπορούν να προβλεφθούν (non calculated risks), έχουν να κάνουν πρωτίστως με τη συμπεριφορά του ίδιου του Κράτους υποδοχής της επενδύσεως έναντι της ξένης επενδύσεως. Ο ξένος επενδυτής βρίσκεται πράγματι συχνά εκτεθειμένος στον κίνδυνο της απρόβλεπτης, ίσως και αυθαιρέτης, μεταγενέστερης συμπεριφοράς του Κράτους υποδοχής έναντι του ίδιου και της επενδύσεώς του²⁸. Κατά δεύτερο λόγο, έχουν να κάνουν με πολέμους, καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, επαναστάσεις κλπ., γεγονότα που πολύ συχνά προκαλούν μεγάλες ζημιές (και) στις ξένες επενδύσεις, μέχρις πλήρους απώλειας της επενδύσεως. Ο βαθμός των πολιτικών κινδύνων στην χώρα υποδοχής επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την απόφαση αλλοδαπών ιδιωτών για το αν είναι σκόπιμο να κάνουν μία επένδυση ή όχι και τι ανταλλάγματα θα ζητήσουν. Όσο υψηλότερος είναι ο κίνδυνος που πρέπει να αναληφθεί, τόσο υψηλότερα είναι και τα ζητούμενα ανταλλάγματα. Αντίστροφα, όσο χαμηλότερος είναι ο κίνδυνος, τόσο περισσότερα κεφάλαια επενδύονται και αυξάνεται το δυνητικό εισόδημα του Κράτους υποδοχής της επενδύσεως. Η Συνθήκη, με τη μείωση των πολιτικών κινδύνων επιδιώκει να αυξήσει την βεβαιότητα των επενδυτών και να συμβάλει στην αύξηση της ροής των διεθνών επενδύσεων προς τις χώρες που τις έχουν ανάγκη²⁹.

Ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας επενδυτής είναι αυτός της **απαλλοτριώσεως** της επενδύσεώς του στο κράτος υποδοχής. Προς τον σκοπόν αυτόν η Συνθήκη απαγορεύει την απαλλοτρίωση, εκτός αν αυτή πραγματοποιείται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, γίνεται άνευ διακρίσεων, τηρεί όλες τις νόμιμες διατυ-

22. Για την σύμβαση TRIMs βλ. Στεφάνου, Κ. / Γκόρτσος Χρ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 127 επ.

23. Πρβλ. Konoplyanik A./Wälde Th., Energy Charters Treaty and its role in International Energy, Journal of Energy & Natural Resources Law, Volume 24, No 4, 2006, σελ. 534 επ.

24. Βλ. και Karl J., The Energy Charters Treaty / A reader's Guide, ECT Secretariat, Brussels, 2002, σελ. 22.

25. Επ' αυτού πλείονα αμέσως κατωτέρω υπό γ).

26. Βλ. και Bamberger C./Linehan J./Wälde T., The ECT in 2000: In a New Phase, The Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law Policy Journal, Journal 7- Article 1, July 2000, σελ.6 επ. Για τις δύο αυτές αρχές στο πλαίσιο του ΠΟΕ βλ. Στεφάνου Κ. / Γκόρτσος Χρ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 130 επ., 132 επ.

27. Βλ. όμως εξαιρέσεις της αρχής αυτής σε άρθρα 21 (φορολογία), 10 παράγρ. 8 (τεχνολογία) και 10 παράγρ. 10 (πνευματική ιδιοκτησία) της Συνθήκης.

28. Πρβλ. και Konoplyanik A./Wälde Th., Energy Charters Treaty and its role in International Energy, Journal of Energy & Natural Resources Law, Volume 24, No 4, 2006, σελ. 533, Γκλαβίνης Π., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 571 επ.

29. The Energy Charters Treaty/A reader's Guide, ECT Secretariat, Brussels, 2002, σελ.19.

πώσεις και συνοδεύεται από την ταχύτατη (prompt) καταβολή κατάλληλης (adequate) και αποτελεσματικής (effective) αποζημίωσης (άρθρο 13). Εξ άλλου η Συνθήκη προβλέπει την υποχρέωση του Κράτους υποδοχής προς αποκατάσταση, αποζημίωση, αντισταθμιστική παροχή ή άλλη διευθέτηση ή παροχή πλέον ευνοϊκής μεταχείρισης για τις επενδύσεις επενδυτή οποιουδήποτε συμβαλλόμενου μέρους, οι οποίες υφίστανται ζημία λόγω πολέμου ή άλλης ένοπλης συγκρούσεως, καταστάσεως εθνικής ανάγκης, ταραχών ή άλλων παρόμοιων γεγονότων (άρθρο 12).

Ένας επιπλέον κίνδυνος που μπορεί να προκύψει για τους επενδυτές, είναι να μην μπορέσουν να μεταφέρουν το εισόδημα από τις επενδύσεις τους εκτός της χώρας υποδοχής, λόγω του γεγονότος ότι η τελευταία έχει υψηλό πληθωρισμό, πολύ κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες ή ελάχιστα αποθέματα ξένου συναλλάγματος. Το άρθρο 14 της Συνθήκης εγγυάται την άμεση, σε ελευθέρως μετατρέψιμο νόμισμα και με την τρέχουσα τιμή συναλλάγματος μεταφορά αυτών των κεφαλαίων³⁰.

δ) Λοιπές ρυθμίσεις για τις επενδύσεις

Εκτός από τις παραπάνω προστατευτικές έναντι των πολιτικών κινδύνων διατάξεις, υπάρχουν και άλλες ρυθμίσεις, οι οποίες αποβλέπουν στην δημιουργία ευνοϊκού για επενδύσεις περιβάλλοντος. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 11 Συνθήκης τα συμβαλλόμενα μέρη θα εξετάζουν με πνεύμα καλής πίστεως αιτήματα των επενδυτών για παροχή άδειας προσωρινής παραμονής και εργασίας σε προσωπικό του επενδυτή (συμπεριλαμβανομένου και τεχνικού προσωπικού), απαραίτητου για την υλοποίηση της επενδύσεως. Εξ άλλου το συμβαλλόμενο Κράτος, το οποίο για οποιοδήποτε λόγο αποζημιώνει επενδυτή υπήκοό του για ζημία της επενδύσεως στο Κράτος υποδοχής, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ζημιωθέντος κατά του Κράτους υποδοχής (άρθρο 15)³¹.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 16, σε περίπτωση που δύο ή περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη έχουν προσχωρήσει και σε κάποια άλλη Συνθήκη, η οποία επίσης αφορά διεθνείς επενδύσεις και προβλέπει και

μηχανισμό επιλύσεως διαφορών από επενδύσεις, θα εφαρμοσθεί εκείνη η Συνθήκη, της οποίας οι διατάξεις είναι ευνοϊκότερες για τους επενδυτές.

ε) Επίλυση Διαφορών³²

Η επίλυση των διαφορών, οι οποίες προκύπτουν από την εφαρμογή της Συνθήκης, ρυθμίζεται κυρίως στο V Μέρος αυτής και συγκεκριμένα στα άρθρα 26-28. Οι κανόνες, οι οποίοι υιοθετούνται σ' αυτά, αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό την πρακτική επίλυσεως διαφορών σε διμερείς συμφωνίες επενδύσεων στο πλαίσιο του Π.Ο.Ε³³. Οι διατάξεις των άρθρων αυτών είναι τόσο λεπτομερείς, ώστε το σύστημα επίλυσεως διεθνών διαφορών της Συνθήκης να μπορεί να χαρακτηριστεί ολοκληρωμένο και ευέλικτο. Αυτό συνέβη, διότι κατά τις διαπραγματεύσεις της Συνθήκης, ορισμένα συμβαλλόμενα Κράτη (αυτά των οποίων η οικονομία βρισκόταν σε μεταβατικό στάδιο) δεν είχαν ακόμη αναπτύξει σε ικανοποιητικό βαθμό το εγχώριο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης³⁴. Κατά συνέπεια υπήρχε ανησυχία για την ουδετερότητα, την ανεξαρτησία και την αποτελεσματικότητα των εγχωρίων δικαστηρίων. Επομένως, παρέχοντας εναλλακτικούς τρόπους επίλυσεως διαφορών ενώπιων διεθνών διαιτητικών οργάνων³⁵, η Συνθήκη συνεισφέρει στην αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και των κρατών προελεύσεως των επενδύσεων λόγω μειώσεως των κινδύνων για τους επενδυτές, πράγμα το οποίο με την σειρά του ευνοεί την αύξηση των επενδύσεων και του εμπορίου μεταξύ των Κρατών Μερών³⁶.

Ειδικότερα το άρθρο 26 ρυθμίζει τις διαφορές, οι οποίες προκύπτουν από τις επενδύσεις μεταξύ επενδυτή και συμβαλλόμενου Κράτους υποδοχής.

30. Βλ. και Karl J., *The Energy Charters Treaty / A reader's Guide*, ECT Secretariat, Brussels, 2002, σελ. 24 επ.

31. Βλ. και Bamberger C., *The ECT/a description of its provisions*, IEA/OECD, 1994, σελ. 19 επ.

32. Βλ. Ηλιοπουλος, Κ., *Το Διεθνές Δίκαιο της Ενέργειας*, Ευρωπαϊκή Πολιτεία, 3/2009, σελ. 583 επ., 607 επ. μ.π.π.

33. Βλ. και Konoplyanik A./Wälde Th., *Energy Charters Treaty and its role in International Energy*, *Journal of Energy & Natural Resources Law*, Volume 24, No 4, 2006, σελ. 545, Wälde Th., *Investment Arbitration under the ECT/The Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law Policy Journal*, Volume 1 Article 1, σελ. 3.

34. Βλ. και Konoplyanik A., *The ECT: Dispute Resolution Mechanisms*, *Russian/CIS Energy & Mining Law Journal*, Volume III, No 1, 2005, σελ. 27.

35. Βλ. αμέσως κατωτέρω.

36. Πρβλ. Konoplyanik A./Wälde Th., *Energy Charters Treaty and its role in International Energy*, *Journal of Energy & Natural Resources Law*, Volume 24, No 4, 2006, σελ. 545.

Σύμφωνα μ' αυτό, εάν η διαφορά δεν είναι δυνατόν να επιλυθεί φιλικά εντός τριών μηνών, ο επενδυτής έχει τρεις επιλογές: (1) να παραπέμψει τη διαφορά στα εθνικά δικαστήρια του διαφωνούντος Κράτους υποδοχής, (2) να προτιμήσει την επίλυση της διαφοράς σύμφωνα με προηγουμένως συμφωνηθείσα διαδικασία και (3) να παραπέμψει την διαφορά σε διεθνή διαιτησία. Στην τελευταία περίπτωση, ο επενδυτής μπορεί να επιλέξει, είτε το Διεθνές Κέντρο Επιλύσεως Επενδυτικών Διαφορών, το οποίο ιδρύθηκε σύμφωνα με την προαναφερθείσα Σύμβαση για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών μεταξύ Κρατών και υπηκόων άλλων Κρατών (σύμβαση ICSID του 1984, γνωστή και ως σύμβαση της Ουάσιγκτον³⁷), είτε διαιτητή ή ad hoc διαιτητικό δικαστήριο, σύμφωνα με τους κανόνες διαιτησίας της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL), είτε τέλος διαιτησία ενώπιον του Ινστιτούτου Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης³⁸.

Το άρθρο 27 αναφέρεται στην επίλυση διαφορών μεταξύ συμβαλλομένων μερών. Σε σύγκριση με το άρθρο 26, περιέχει ένα εξαιρετικά διευρυμένο πλαίσιο επιλύσεως διαφορών, το οποίο δεν περιορίζεται μόνο σ' αυτές που προκύπτουν από τις επενδύσεις, αλλά ουσιαστικά καλύπτει το σύνολο της Συνθήκης, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων³⁹. Σύμφωνα μ' αυτό, εάν η διαφορά δεν επιλυθεί δια της διπλωματικής οδού εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, κάθε συμβαλλόμενο μέρος δύναται, κατόπιν γραπτής προειδοποίησης προς το άλλο μέρος, να παραπέμψει το θέμα σε ad hoc διαιτητικό δικαστήριο, το οποίο συνιστάται βάσει της διατάξεως αυτής⁴⁰.

Οι σημαντικότερες εξαιρέσεις από τα δύο αυτά άρθρα θεσπίζονται στο άρθρο 29 παράγρ.7, το οποίο προβλέπει (στο Παράρτημα D της Συμφωνίας) μηχανισμό επιλύσεως διαφορών διαφορετικό σε περίπτωση που ένα από τα διαφωνούντα μέρη δεν είναι μέλος του Π.Ο.Ε. και στο άρθρο 7 παράγρ.7 για δια-

φορές που αφορούν τη διαμετακόμιση ενεργειακών υλών και προϊόντων και το οποίο προβλέπει ένα ταχύτερο μηχανισμό επιλύσεως αυτών των διαφορών, ενώπιον του Γενικού Γραμματέα του Χάρτη και με τη βοήθεια μεσολαβητή που επιλέγει ο τελευταίος⁴¹.

III. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο της Ενέργειας

1. Οι πολιτικές Αποφάσεις του ΕΣ⁴²

α) Στα **Συμπεράσματα της 4.2.2011** το ΕΣ υπογραμμίζει, μεταξύ άλλων, ότι η **εσωτερική αγορά ενέργειας** πρέπει να έχει ολοκληρωθεί ως το **2014**, ώστε το φυσικό αέριο και η ηλεκτρική ενέργεια να κυκλοφορούν ελεύθερα. Προς τούτο θα πρέπει, ειδικότερα, οι **εθνικές ρυθμιστικές αρχές** και οι **διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς** να επιταχύνουν, σε συνεργασία με τον ACER⁴³, τις εργασίες τους όσον αφορά τη **διασύνδεση των αγορών**⁴⁴ και τις **κατευθυντήριες γραμμές**⁴⁵, καθώς και **κώδικες περί δικτύων**⁴⁶ που να ισχύουν σε όλα τα ευρωπαϊκά δίκτυα⁴⁷. Εξ άλλου τονίζει ότι απαιτούνται μεγάλες προσπάθειες για τον **εκσυγχρονισμό** και την επέκταση των **ευρωπαϊκών ενεργειακών υποδομών** και για τη **διασυννοριακή διασύνδεση των δικτύων**, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που καθορίζονται από την **Ανακοίνωση της Επιτροπής για τις ενεργειακές υποδομές**⁴⁸.

41. Βλ. και Karl J., *The Energy Charters Treaty / A reader's Guide*, ECT Secreteriat, Brussels, 2002, σελ. 56 επ.

42. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., *Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Α', III.

43. Agency for the Cooperation of Energy Regulators, δηλ. τον «Οργανισμό Συνεργασίας Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας», ο οποίος ιδρύθηκε δια του Κανονισμού (ΕΚ) 713/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13.7.2009, ΕπΕφ 2009, L 211/1. Αξιοσημείωτο είναι το ότι στο ελληνικό κείμενο των Συμπερασμάτων διατηρείται ο αγγλικός όρος, προφανώς κατ' απομίμηση του γαλλικού κειμένου της Οδηγίας, ενώ το γερμανικό κείμενο της Οδηγίας χρησιμοποιεί τον γερμανικό όρο του προαναφερθέντος ιδρυτικού Κανονισμού του Οργανισμού, ο οποίος (Κανονισμός) είχε εκδοθεί ενάμισι έτος ενωρίτερα.

44. market coupling, couplage de marchés, Marktkopplung.

45. Guidelines, lignes directrices, Leitlinien.

46. network codes, codes de réseau, Netzkodizes.

47. Συμπεράσματα, ό.π., αριθμ. 4.

48. Εννοεί την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΟΚΕ και την Επιτροπή των Περιφερειών, υπό τον τίτλο «Προτεραιότητες για την ενεργειακή υποδομή για το 2020 και μετέπειτα - Προσχέδιο για ενοποιημένο ευρωπαϊκό ενεργειακό δίκαιο», Βρυξέλλες, 17.11.2010,

37. Περί αυτής βλ. Στεφάνου, Κ. / Γκόρτσος, Χρ., *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 153 επ.

38. Βλ. και Wälde Th., *Investment Arbitration under the ECT/ The Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law Policy Journal*, Volume 1, Article 1, σελ. 3.

39. Βλ. και Konoplyanik A., *The ECT: Dispute Resolution Mechanisms*, Russian / CIS Energy & Mining Law Journal, Volume III, No 1, 2005, σελ. 30.

40. Βλ. και Konoplyanik A./Wälde Th., ό.π., σελ. 546.

Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερος σημαντικό για να εξασφαλισθεί ότι θα αρχίσει να λειτουργεί η αλληλεγγύη μεταξύ των Κρατών Μελών, ότι θα υλοποιηθούν *εναλλακτικές οδοί εφοδιασμού/διαμετακομίσεως* και *εναλλακτικές πηγές ενέργειας* και ότι οι ΑΠΕ θα αναπτυχθούν και θα ανταγωνίζονται τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας. Κανένα Κράτος Μέλος της ΕΕ δεν θα πρέπει να παραμείνει απομονωμένο από τα ευρωπαϊκά δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας **μετά το 2015** ούτε να διατρέχει κίνδυνο μείωσης της ενεργειακής του ασφάλειας λόγω ελλείψεως κατάλληλων συνδέσεων⁴⁹.

Ειδικότερα ως προς την **χρηματοδότηση**, προβάλει με απόλυτη σαφήνεια την θέση ότι τον κύριο όγκο του μεγάλου κόστους χρηματοδότησεως των επενδύσεων σε υποδομές θα πρέπει να αναλάβουν οι αγορές, δηλ. οι επιχειρήσεις (ενν. κρατικές ή ιδιωτικές), σε συνεργασία με χρηματοδοτικούς οργανισμούς (Τράπεζες), ενώ οι δαπάνες θα ανακτώνται μέσω των εισπραττόμενων *τελών*. Είναι ζωτικής σημασίας η προώθηση **κανονιστικού πλαισίου ελκυστικού για τους επενδυτές**⁵⁰. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον καθορισμό των *τελών* κατά τρόπο διαφανή, ο οποίος δεν θα επιφέρει διακρίσεις, σε επίπεδα ανάλογα των αναγκών χρηματοδότησεως, καθώς και στην ενδεδειγμένη κατανομή του κόστους για διασυννοριακές επενδύσεις, κατά τρόπον ώστε να ενισχύεται ο ανταγωνισμός και η ανταγωνιστικότητα και να συνεκτιμάται ο αντίκτυπος στους καταναλωτές. Ωστόσο, για ορισμένα έργα, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού ή αλληλεγγύης, αλλά αδυνατούν να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση από την αγορά, ενδέχεται να απαιτηθεί **περιορισμένη δημόσια χρηματοδότηση** για τη *μόχλευση* ιδιωτικής χρηματοδότησεως⁵¹. Τα έργα αυτά θα πρέπει να επιλέγονται βάσει σαφών και διαφανών κριτηρίων⁵².

COM(2010) 677 τελικό.

49. συμπεράσματα, ό.π., αριθμ. 5.

50. Βλ. επιβεβαίωση της θέσεως αυτής στα Συμπεράσματα της 22.5.2013, αριθμ. 4 (βλ. κατωτέρω υπό β).

51. To leverage private funding, pour encourager les financements privés, damit auch private Mittel mobilisiert werden.

52. συμπεράσματα, ό.π., αριθμ. 6. Πράγματι, στην κατεύθυνση αυτή εκινήθησαν αφ' ενός ο Κανονισμός (ΕΕ/Ευρατόμ) 617/2010 της 24.6.2010 σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή και ο Κανονισμός

β) Με τα **Συμπεράσματά του της 22.5.2013** το ΕΣ υπογραμμίζει σε σχέση με τις απαραίτητες επενδύσεις, αφ' ενός την ανάγκη για σημαντικές επενδύσεις σε νέες και έξυπνες ενεργειακές υποδομές για την διασφάλιση απρόσκοπτου ενεργειακού εφοδιασμού σε προσιτές τιμές⁵³, και αφ' ετέρου ότι σε σχέση με την **διευκόλυνση των επενδύσεων** πρέπει να δοθεί **προτεραιότητα** στα εξής: α) στην ταχεία εφαρμογή του **Κανονισμού «Διευρωπαϊκά Δίκτυα - Ενέργεια» («ΔΕΔ-Ενέργεια»)**⁵⁴ και στην έγκριση, κατά το φθινόπωρο 2013 του **καταλόγου έργων κοινού ενδιαφέροντος**⁵⁵ β) στην έκδοση της Οδηγίας για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων, γ) στην **αναθεώρηση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις** από την Επιτροπή, ώστε να διασφαλισθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού⁵⁶, δ) στη σταδιακή κατάργηση περιβαλλοντικά ή οικονομικά επιζήμιων επιδοτήσεων, μεταξύ άλλων, και για τα ορυκτά καύσιμα, ε) στην παροχή καθοδηγήσεως από την Επιτροπή σχετικά με τη θέσπιση αποδοτικών και αποτελεσματικών σε σχέση με το κόστος καθεστώτων στηρίξεως για τις ΑΠΕ.

γ) Με τα **Συμπεράσματά του** εξ άλλου της **20/21.3.2014** το ΕΣ ζητεί αφ' ενός ως προς την **ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας** έως το

256/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26.2.2014, ο οποίος τον αντικατέστησε (στα πλαίσια της πολιτικής ασφάλειας του εφοδιασμού με πετρέλαιο, φυσικό αέριο και ηλ. ενέργεια), και αφ' ετέρου (ιδίως) ο Κανονισμός 347/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17.4.2013, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές.

53. Κάνοντας αναφορά στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής υπό τον τίτλο «Ένα πλαίσιο για την πολιτική κλίματος και ενέργειας μέχρι το 2030», COM(2013) 169 τελικό της 27.3.2013. Βλ. Επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής υπό τον τίτλο „Energy roadmap 2050, COM(2011) 885 final της 15.12.2011⁴.

54. Εννοεί τον ένα μήνα ενωρίτερα υιοθετηθέντα Κανονισμό 347/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17.4.2013, «για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές ...», ΕπΕφ 2013, L 115/39.

55. Πράγματι, τον Οκτώβριο 2013 υιοθετήθηκε ο «Κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμός» (ΕΕ) 1391/2013 της Επιτροπής, της 14.10.2013, «για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 347/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές, όσον αφορά τον ενωσιακό κατάλογο έργων κοινού ενδιαφέροντος», ΕπΕφ 2013, L 349/28.

56. Πράγματι, τον Ιούνιο 2014 δημοσιεύθηκε η Ανακοίνωση της Επιτροπής (2014/C200/01) «Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020)», ΕπΕφ 2014, C 200/1.

2014 και αφ' ετέρου την ανάπτυξη **διασυνδέσεων**, ούτως ώστε, έως το 2015 να τερματισθεί οποιαδήποτε απομόνωση Κρατών Μελών από τα ευρωπαϊκά δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, μεταξύ άλλων, επιτάχυνση των προσπαθειών, ιδίως όσον αφορά: α) την ταχεία εφαρμογή όλων των μέτρων προκειμένου να εκπληρωθεί ο στόχος της επιτεύξεως διασυνδέσεως τουλάχιστον του **10%** των εγκατεστημένων υποδομών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για όλα τα Κράτη Μέλη (η Επιτροπή καλείται να προτείνει έως τον Ιούνιο 2014 συγκεκριμένους στόχους για τις διασυνδέσεις, οι οποίοι θα πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030, με σκοπό να ληφθεί απόφαση από το ΕΣ το αργότερο τον Οκτώβριο του 2014).

δ) Με τα **Συμπεράσματα του ΕΣ της 24.10.2014**⁵⁷, τέλος, το ΕΣ τονίζει, ως προς την **υλοποίηση μιας πλήρως λειτουργικής και συνδεδεμένης εσωτερικής αγοράς ενέργειας**, ότι πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε ο στόχος αυτός να επιτευχθεί επειγόντως. Ειδικότερα, απεφάσισε ότι: (1) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υποστηριζόμενη από τα Κράτη Μέλη, θα λάβει πρώτα απ' όλα επείγοντα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει κατά προτεραιότητα, το αργότερο δε το 2020, την υλοποίηση του ελάχιστου στόχου του **10%** των υφιστάμενων ηλεκτρικών διασυνδέσεων, για τα Κράτη Μέλη που δεν έχουν ακόμη επιτύχει ελάχιστο επίπεδο ενσωματώσεως στην εσωτερική αγορά ενέργειας, ήτοι τις χώρες της **Βαλτικής**, την **Ισπανία** και την **Πορτογαλία**. Υπενθυμίζοντας τα Συμπεράσματα του Μαρτίου και του Ιουνίου, το ΕΣ απεφάσισε επίσης ότι η Επιτροπή θα επιδιώξει έως το 2030 την επίτευξη του στόχου του **15%**, αμφότεροι δε οι στόχοι θα επιτευχθούν χάρη στην εφαρμογή Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (PCI), (2) ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί και σε άλλες απομακρυσμένες ή/και λιγότερο καλά συνδεδεμένες περιοχές της ενιαίας αγοράς όπως η **Μάλτα**, η **Κύπρος** και η **Ελλάδα**, ενώ παράλληλα το ΕΣ παροτρύνει τους Διαχειριστές Δικτύων Μεταφοράς και τις Ρυθμιστικές Αρχές των Κρατών Μελών να συμπεριλάβουν τα σχετικά έργα στα προσεχή 10ετή εθνικά προγράμματα αναπτύξεως δικτύων, (3) εάν η υλοποίηση των έργων αυτών δεν αποδειχθεί επαρκής για την επίτευξη του στόχου του **10%**, θα προσδιορισθούν

νέα έργα, τα οποία θα προστεθούν κατά προτεραιότητα στην προσεχή επανεξέταση του καταλόγου των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος και θα υλοποιηθούν ταχέως, θα πρέπει δε να τύχουν συγχρηματοδότησεως από την ΕΕ. Η Επιτροπή καλείται να παρουσιάσει **Ανακοίνωση** πριν από το ΕΣ του Μαρτίου 2015 σχετικά με τους καλύτερους τρόπους δράσεως για την αποτελεσματική επίτευξη του ανωτέρω στόχου⁵⁸.

Συμπερασματικά, το ΕΣ έλαβε σημαντικές πολιτικές αποφάσεις για την επέκταση των εθνικών δικτύων ενέργειας, καθώς και για την διασύνδεση αυτών μέσω των Διευρωπαϊκών Δικτύων. Κατωτέρω θα αναλύσουμε, με ποιο τρόπο ο κοινός ενωσιακός νομοθέτης υλοποίησε τις αποφάσεις αυτές.

2. Το παράγωγο δίκαιο

α) Ασφάλεια εσωτερικού εφοδιασμού

αα) Πετρέλαιο⁵⁹

Η Οδηγία 2009/119/ΕΚ του Συμβουλίου της 14.9.2009 «σχετικά με υποχρέωση διατήρησης ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα Κράτη Μέλη»⁶⁰ εισάγει διατάξεις περί **υποχρέωσης διατηρήσεως αποθεμάτων πετρελαίου και ειδικών αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου** για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (σοβαρής διαταραχής του εφοδιασμού), χωρίς όμως να εναρμονίζει το καθεστώς έκτακτης ανάγκης στα Κράτη Μέλη, με κίνδυνο άνισης μεταχείρισεως Κρατών Μελών και επιχειρήσεων.

Η Οδηγία 2009/119, σε αντίθεση με την ενωσιακή νομοθεσία για το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια, δεν περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις περί (ενθαρρύνσεως των) **επενδύσεων** όσον αφορά τις υποδομές για αποθήκευση των αποθεμάτων αργού πετρελαίου⁶¹. Προφανώς δεν υπήρχε έλλειψη τέτοιων υποδομών στα Κράτη Μέλη, αφού το αργό πετρέλαιο

58. Λεπτομέρειες ό.π., αριθμ. 4.

59. Λεπτομέρειες Ηλιοπούλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 1, α.

60. ΕπΕφ ΕΕ 2009, L 265/9 (Διορθωτικό ΕπΕφ ΕΕ 2010, L 83/72).

61. Για το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια βλ. κατωτέρω τις αμέσως επόμενες παραγράφους.

57. συμπεράσματα της 23/24.10.2014, αριθμ 1-6.

είχε μακρά προϊστορία στην Κοινότητα (ΕΕ) ήδη από την δεκαετία του '60 («δεύτερη φάση ΕΠΕ»), ενώ από την άλλη πλευρά η ΕΠΕ αποβλέπει στην μείωση των εισαγωγών πετρελαίου. Εν πάση περιπτώσει, πιθανά κρατικά μέτρα θα κριθούν επί τη βάσει των γενικών διατάξεων της ΣυνθΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων (άρθρα 107 επ.).

ββ) Φυσικό αέριο⁶²

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 994/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20.10.2010 «σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/67/ΕΚ του Συμβουλίου» (στο εξής Κανονισμός 994/2010)⁶³, εισάγει ένα σύστημα, το οποίο αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι θα λειτουργεί η εσωτερική αγορά ακόμη και σε περίπτωση στενότητας της προσφοράς, καθώς και στο να εξασφαλίσει τον εφοδιασμό των προστατευόμενων πελατών σε περιπτώσεις δύσκολων καιρικών συνθηκών ή διαταραχών του εφοδιασμού, δηλ. σε περιπτώσεις κρίσεως, ώστε αυτοί οι πελάτες να μην υστερούν έναντι καταναλωτών, οι οποίοι έχουν επιλέξει άλλη ενεργειακή ύλη (πετρέλαιο, ηλεκτρική ενέργεια κλπ).

Ο Κανονισμός καθιερώνει «κοινή ευθύνη»⁶⁴ των επιχειρήσεων φυσικού αερίου, των Κρατών Μελών (ιδίως μέσω των αρμόδιων Αρχών τους), και της Επιτροπής, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Η εν λόγω κοινή ευθύνη απαιτεί υψηλό βαθμό συνεργασίας μεταξύ τους (προς αποτροπή των διαταραχών του εφοδιασμού και τον περιορισμό των ζημιών σε τέτοια περίπτωση)⁶⁵. Σύμφωνα με την Αιτιολογία του Κανονισμού, αλλά και ρητή διάταξη αυτού, οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες των επιχειρήσεων φυσικού

αερίου και των αρμόδιων Αρχών (εννοεί τόσο των εθνικών όσο και της Επιτροπής) πρέπει να καθορίζονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση μιας «προσεγγίσεως τριών επιπέδων»⁶⁶, η οποία να περιλαμβάνει α) τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου (εννοεί πωλητές) και την βιομηχανία φυσικού αερίου (εννοεί αγοραστές), β) τα Κράτη Μέλη σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, και τέλος γ) την Ένωση⁶⁷. Σε περίπτωση κρίσεως εφοδιασμού, θα πρέπει, σύμφωνα με την Αιτιολογία, να δοθούν στους παράγοντες της αγοράς⁶⁸ (εννοεί πωλητές και αγοραστές φυσικού αερίου) ευκαιρίες για να ανταποκριθούν στην κατάσταση με μέτρα που στηρίζονται στην αγορά⁶⁹. Εφ' όσον η αντίδραση των παραγόντων της αγοράς δεν είναι επαρκής, τα Κράτη Μέλη και οι αρμόδιες Αρχές τους θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα (εννοεί νομοθετικά, κανονιστικά, διοικητικά) για να άρουν ή να αμβλύνουν τις επιπτώσεις της διαταραχής του εφοδιασμού. Μόνον εφ' όσον τα μέτρα αυτά αποδειχθούν ανεπαρκή, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα σε επίπεδο Περιφέρειας ή Ενώσεως, προτιμωμένων κατά το δυνατόν των περιφερειακών λύσεων⁷⁰, προφανώς διότι οι γειτονικές περιφέρειες πλήττονται κατά τεκμήριο κατά παρόμοιο τρόπο από μία διαταραχή εφοδιασμού, τα δε μέτρα προς άρση ή αμβλυνση της διαταραχής θα είναι κατά τεκμήριο παρόμοια και προσφέρονται προς συντονισμό λόγω γειτνίασεως (εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας⁷¹). Πάντως απολύτως πρωτεύον κριτήριο παραμένει η προτεραιότητα της αγοράς, ακόμη και αν έχει περάσει κανείς

62. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διερωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 1, β.

63. ΕπΕφ ΕΕ 2010, L 295/1.

64. shared responsibility, responsabilité partagée, gemeinsame Verantwortung.

65. Άρθρο 3 παράγρ. 1, 2 εδ. δ', βλ. και σκ. 23 Κανονισμού 994/2010, η οποία ομιλεί για «καθήκον από κοινού», ενώ στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά χρησιμοποιείται η ίδια, προαναφερθείσα, ορολογία (βλ. αμέσως προηγούμενη υποσημείωση). Η αλλαγή ορολογίας λοιπόν στο ελληνικό κείμενο έχει γίνει χωρίς κανένα αντικειμενικό λόγο, δημιουργώντας έτσι ανασφάλεια δικαίου.

66. three-level approach, approche à trois niveaux, auf drei Ebenen beruhender Ansatz.

67. Σκ. 24, 20, και ρητώς άρθρο 3 παράγρ. 4 Κανονισμού 994/2010.

68. market players, les acteurs du marché, Wirtschaftsakteure.

69. market-based measures, mesures fondées sur le marché, marktgerechte Maßnahmen.

70. Σκ. 24, 25 Κανονισμού 994/2010. Στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή συντονίζει, εφ' όσον χρειάζεται, την δράση των αρμοδίων εθνικών Αρχών σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο, μεταξύ άλλων, μέσω της Ομάδας Συντονισμού (άρθρο 12) ή μέσω της Ομάδας Διαχειρίσεως Κρίσεως (άρθρο 11 παράγρ. 4, ιδίως σε περίπτωση περιφερειακής ή ενωσιακής έκτακτης ανάγκης κατ' άρθρο 11 παρ. 1 Κανονισμού), άρθρο 3 παράγρ. 5 Κανονισμού 994/2010.

71. Η ενωσιακή νομοθεσία επιτάσσει συχνά ρητώς την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας κατά την επιλογή μέτρων (συντά σε συνδυασμό, αυτονόητο, με την αρχή της μη εισαγωγής διακρίσεων και την αρχή της διαφάνειας), πράγμα που κάνει και ο Κανονισμός 994/2010 στο άρθρο 8 παράγρ. 4.

στο δεύτερο ή τρίτο επίπεδο⁷². Η ίδια Αιτιολογία επεξηγεί τον ρόλο τον οποίο μπορεί να παίζει η πλευρά της **ζητήσεως**, δηλ. οι **πελάτες**, οι οποίοι χρησιμοποιούν αέριο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή για βιομηχανικούς σκοπούς (παραγωγή), και από τους οποίους αναμένει κανείς να αντιδράσουν με μέσα της αγοράς, όπως π.χ. διακοπτόμενες συμβάσεις και εναλλαγή καυσίμων⁷³.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι ο πρωτεύων ρόλος, τον οποίο προσδίδει ο Κανονισμός στην αγορά, υποδηλώνει δύο πράγματα, τους παράγοντες της αγοράς (επιχειρήσεις) και τον μεταξύ τους αποτελεσματικό (λειτουργούντα) ανταγωνισμό, τούτο δε βρίσκεται σε **πλήρη αρμονία με την ΣυνθΛΕΕ**, στην οποία ο ανταγωνισμός κατέχει εξέχουσα θέση ως ένας από τους βασικότερους θεσμούς της ενιαίας αγοράς, στον οποίο μάλιστα η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα⁷⁴.

Τέλος, η **αλληλεγγύη** προς τους προστατευόμενους πελάτες των Κρατών Μελών (αλλά και Τρίτων Χωρών) **εκφράζεται** μέσω δύο κανόνων, αυτών της αναπτύξεως υποδομών (που ενδεχομένως απαιτεί **επενδύσεις**, για τις οποίες όμως εφαρμόζεται η αρχή της προτεραιότητας της αγοράς) και αυτών της εξασφάλισης του εφοδιασμού των προστατευομένων πελατών σε ορισμένες περιπτώσεις.

γγ) Ηλ. ενέργεια⁷⁵

Η Οδηγία 2005/89/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18.1.2006 «περί μέτρων **διασφάλισης του εφοδιασμού** με ηλεκτρισμό και περί **επενδύσεων υποδομής**»⁷⁶ θεσπίζει «μέτρα» προς διασφάλιση του εφοδιασμού σε ηλεκτρισμό, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η εύρυθμη λει-

τουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρισμού, καθώς και (i) επαρκές επίπεδο παραγωγικής δυναμικότητας, (ii) επαρκές επίπεδο εξισορροπήσεως προσφοράς και ζητήσεως, και (iii) επαρκές επίπεδο διασυνδέσεως μεταξύ των Κρατών Μελών για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς⁷⁷. Εκ των ανωτέρω, αλλά και εκ του τίτλου της Οδηγίας καθίσταται σαφές ότι, προς διασφάλιση του (εσωτερικού) εφοδιασμού με φυσικό αέριο απαιτούνται επενδύσεις όσον αφορά νέα παραγωγική δυναμικότητα και είσοδο νέων εταιρειών παραγωγής στην αγορά.

Εξ άλλου, σύμφωνα με την Οδηγία, τα Κράτη Μέλη (ή οι αρμόδιες Αρχές αυτών) εξασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως συστημάτων μεταφοράς **καθορίζουν ελάχιστους λειτουργικούς κανόνες και υποχρεώσεις ασφαλείας δικτύου** (υποκείμενες ενδεχομένως σε έγκριση από αρμόδιες Αρχές), ότι (αυτές οι επιχειρήσεις και ενδεχομένως και οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως συστημάτων διανομής) **τηρούν** τους κανόνες αυτούς και ότι **διατηρούν** το κατάλληλο επίπεδο επιχειρησιακής ασφάλειας του δικτύου. Για τον τελευταίο αυτό σκοπό μάλιστα έχουν υποχρέωση να διατηρούν και κατάλληλη **εφεδρική δυναμικότητα μεταφοράς**⁷⁸, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να πραγματοποιήσουν τις απαραίτητες προς τούτο **επενδύσεις**.

Σύμφωνα με την Οδηγία, τα Κράτη Μέλη λαμβάνουν, σε σχέση με όλες αυτές τις επενδύσεις, τα **«αναγκαία μέτρα»**, προκειμένου να διευκολυνθεί ένα **σταθερό επενδυτικό κλίμα**, προσδιορίζοντας τους ρόλους και τις **αρμοδιότητες** των αρμοδίων Αρχών και των σχετικών φορέων της αγοράς, ήτοι των προαναφερθέντων φορέων και των καταναλωτών⁷⁹. Ειδικότερα, τα Κράτη Μέλη καθορίζουν **ρυθμιστικό πλαίσιο**, το οποίο (i) παρέχει **επενδυτικές κατευθύνσεις** για τις επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως συστημάτων μεταφοράς και διανομής, προκειμένου να **αναπτύξουν τα δίκτυά τους** εις τρόπον ώστε να ικανοποιείται η προβλέψιμη ζήτηση της αγοράς

72. Σκ. 20, 43 Κανονισμού 994/2010.

73. Σκ. 20, 23, εδ. γ' Κανονισμού 994/2010 (interruptible contracts and fuel switching, contrats interruptibles et changement de combustible, Verträge mit Unterbrechungsmöglichkeit und Brennstoff-wechsel).

74. Άρθρα 3 παράγρ. 3 ΣυνθΕΕ («άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς»), 3 παράγρ. 1 στοιχ. β) ΣυνθΕΕ (αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ), 101-106 ΣυνθΛΕΕ («κανόνες εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων»), 107-109 («κρατικές ενισχύσεις»).

75. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας – Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 1, γ.

76. Επεφ ΕΕ 2006, L 33/22.

77. Άρθρο 1 παράγρ. 1 Οδηγίας 2005/89. Ειδικώς σε σχέση με τους **διασυνδεδεμένους αγωγούς** μεταξύ Κρατών Μελών βλ. και άρθρο 3 παράγρ. 5 Οδηγίας 2005/89, το οποίο ορίζει τρία κριτήρια για την διασφάλιση του κατάλληλου επιπέδου διασυνδέσεως, στα οποία πρέπει να δίδεται «ιδιαιτέρη προσοχή».

78. technical transmission reserve capacity, capacité de transport et de distribution de réserve suffisante, ausreichende Übertragungskapazitätsreserven.

79. Άρθρο 3 παράγρ. 1, 2, ιδίως στοιχ. στ) Οδηγίας 2005/89.

(όπως προαναφέρθη), (ii) διευκολύνει την **συντήρηση** και, όπου είναι αναγκαίο, την **ανανέωση** των δικτύων τους⁸⁰. Τέλος, τα Κράτη Μέλη οφείλουν σε Έκθεσή τους σχετικά με την **συνολική επάρκεια** του συστήματος ηλεκτρισμού να ικανοποιήσει την παρούσα και μελλοντική ζήτηση, να περιλάβουν **στοιχεία**, μεταξύ των άλλων, και για τις **επενδυτικές προθέσεις** για τα επόμενα 5 ή περισσότερα έτη των επιχειρήσεων εκμεταλλεύσεως συστημάτων **μεταφοράς** όσον αφορά την **παροχή διασυνοριακής δυναμικότητας διασυνδέσεως**, οι δε επιχειρήσεις αυτές έχουν υποχρέωση παροχής των σχετικών πληροφοριών, εξασφαλιζόμενου, βεβαίως, του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών αυτών⁸¹.

δδ) κοινές για όλες τις ενεργειακές ύλες ρυθμίσεις⁸²

Σύμφωνα με την Αιτιολογία του Κανονισμού (ΕΕ) 256/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26.2.2014 «σχετικά με την **κοινοποίηση**⁸³ στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων⁸⁴ σε ενεργειακή υποδομή⁸⁵ εντός της ΕΕ, την αντικατάσταση του Κανονισμού (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 617/210 του Συμβουλίου και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 736/96»⁸⁶ προκύπτουν τα εξής δεδομένα. Πρώτα απ' όλα, έχει **αλλάξει** σημαντικά κατά τα τελευταία έτη το **ενεργειακό τοπίο** εντός και εκτός Ενώσεως, πράγμα, το οποίο καθιστά τις **επενδύσεις** σε ενεργειακή υποδομή ζήτημα καίριας σημασίας για α) την διασφάλιση του **ενεργειακού εφοδιασμού** της ΕΕ, β) την λειτουργία της **ενιαίας εσωτερικής αγοράς** ενέργειας, και γ) την μετάβαση στο ενεργειακό σύστημα **χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών**, το οποίο έχει δρομολογήσει η Ένωση. Παράλληλα, **νέες απαιτήσεις ασκήσεως ενεργειακής πολιτικής** (εννοεί και πολιτικής προστασίας του κλίματος), όπως ο καθορισμός στόχων, οι οποίοι επηρεάζουν το **ενεργειακό**

μείγμα⁸⁷, θα στρέψουν τις πολιτικές που ασκούν τα Κράτη Μέλη προς νέα και/ή εκσυγχρονισμένη ενεργειακή υποδομή. Συνολικά, η νέα κατάσταση απαιτεί σημαντικές **επενδύσεις σε παντός είδους υποδομή** σε όλους τους ενεργειακούς κλάδους, καθώς και ανάπτυξη **νέων** τύπων υποδομής και **νέων** τεχνολογιών, σε αυτές δε τις επενδύσεις έχουν να παίξουν σημαντικό ρόλο οι οικονομικοί φορείς⁸⁸. Κατόπιν όλων αυτών, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή επί ενωσιακού επιπέδου στην ενεργειακή υποδομή, ώστε να προλαμβάνονται προβλήματα και να προωθούνται οι βέλτιστες πρακτικές (μεταξύ των Κρατών Μελών). Η διαμόρφωση δε **γενικής εικόνας** σχετικά με την εξέλιξη των επενδύσεων σε επίπεδο Ενώσεως είναι απαραίτητη στην **Επιτροπή**, ώστε η τελευταία να είναι σε θέση να **προτείνει** σχετικά μέτρα για την ανάπτυξη της ΕΠΕ, και ιδίως όσον αφορά το **μελλοντικό ισοζύγιο μεταξύ προσφοράς και ζήτησεως** ενέργειας⁸⁹. Για την εξυπηρέτηση αυτού του στόχου, ο Κανονισμός πρέπει να προβλέψει υποχρέωση (των επιχειρήσεων και των Κρατών Μελών) να **κοινοποιούν** στην Επιτροπή επενδυτικά σχέδια, τα οποία **έχουν αρχίσει ήδη να εκτελούνται** ή προβλέπουν **παροπλισμό**⁹⁰ υποδομής σε επίπεδο παραγωγής, μεταφοράς και αποθηκεύσεως⁹¹. Το τελευταίο αυτό πάντως εξειδικεύεται περαιτέρω ανά ενεργειακή πηγή (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ηλεκτρική ενέργεια, βιοκαύσιμα, διοξείδιο του άνθρακα) δια των ειδικών ρυθμίσεων του νομοθετήματος.

β) Διευρωπαϊκά Δίκτυα⁹²

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 347/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17.4.2013 «σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές, την κατάργηση της απόφασης 1364/2006/ΕΚ και την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΚ) 713/2009,

80. Άρθρο 6 («επενδύσεις δικτύου») Οδηγίας 2005/89.

81. Άρθρο 7, ιδίως παράγρ. 1 στοιχ. δ), 3, 4, 5 Οδηγίας 2005/89.

82. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 1, δ.

83. Notification, communication, Mitteilung.

84. investment projects, projets d'investissement, Investitionsvorhaben.

85. energy infrastructure, infrastructures énergétiques, Energieinfrastruktur.

86. ΕπΕφ ΕΕ 2014, L 84/61 (της 20.3.2014).

87. fuel mix, combinaison de combustibles, Energieträgermix.

88. Σκ. 2, 3 Κανονισμού 256/2014.

89. Σκ. 4, 1 Κανονισμού 256/2014.

90. Decommissioning, la mise hors service, Stilllegungen.

91. Σκ. 5, 6 Κανονισμού 256/2014.

92. Λεπτομέρειες Ηλιόπουλος, Κ., Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας - Ευρωπαϊκή Πολιτική Ενέργειας, Δίκαιο των Συνθηκών, Ασφάλεια Εφοδιασμού, Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας, Διεθνείς Συμβάσεις της Ελλάδος -, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, Κεφ. Γ', Π, 2.

714/2009 και 715/2009»⁹³ εκτιμάται ότι οι επενδυτικές ανάγκες της ΕΕ έως το 2020 σε υποδομές μεταφοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου ανέρχονται σε περίπου € 200 δις. Η σημαντική αύξηση του ύψους των απαιτούμενων επενδύσεων απαιτεί νέα προσέγγιση σε ό,τι αφορά α) τις κανονιστικές ρυθμίσεις (εννοεί ανάγκη επεμβάσεως του νομοθέτη) και β) την χρηματοδότηση των υποδομών, λαμβανομένου υπ' όψη και του κινδύνου, περίπου το 1/2 των απαιτούμενων επενδύσεων να μη πραγματοποιηθεί εγκαίρως ή και καθόλου⁹⁴.

Ο Κανονισμός ορίζει σε ενωσιακό επίπεδο ένα νέο πλαίσιο για τον σχεδιασμό των υποδομών και υλοποίηση των αντίστοιχων έργων κατ' αρχήν για την περίοδο έως το 2020, αλλά και μετέπειτα. Ειδικότερα ορίζει: α) εννέα (9) στρατηγικούς γεωγραφικούς διαδρόμους προτεραιότητας για υποδομές στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου, και του πετρελαίου⁹⁵, β) τρεις (3) ζώνες προτεραιότητας για υποδομές ευφών ηλεκτρικών δικτύων, λεωφόρων

ηλεκτρικής ενέργειας και δικτύων μεταφοράς διοξειδίου του άνθρακα⁹⁶, γ) τις κατηγορίες (είδη) ενεργειακών υποδομών ως προς την ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο και το διοξείδιο του άνθρακα⁹⁷, δ) διαφανή διαδικασία χωρίς αποκλεισμούς για τον προσδιορισμό συγκεκριμένων Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (ΕΚΕ/PCI⁹⁸), την έγκαιρη υλοποίησή τους και τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητάς τους για να τύχουν χρηματοδοτικής ενισχύσεως.

Ειδικότερα, τα ΕΚΕ περιέχονται σε κατάλογο, τον οποίο καταρτίζει η Επιτροπή («ενωσιακός κατάλογος ΕΚΕ») επί τη βάση δώδεκα περιφερειακών καταλόγων προτεινόμενων έργων, τους οποίους καταρτίζουν δώδεκα περιφερειακές ομάδες⁹⁹, ανταποκρίνονται δε σε συγκεκριμένα και αντικειμενικά κριτήρια. Ο κατάλογος περιέχεται σε (κανονιστικού περιεχομένου) Πράξη, την οποία εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση του Κανονισμού η Επιτροπή, τα δε

93. ΕπΕφ ΕΕ 2013, L 115/39.

94. Σκ. 15, 16 Κανονισμού 347/2013.

95. Παρατίθενται στο Παράρτημα Ι (αριθμ. 1,2,3) του Κανονισμού και είναι οι εξής τέσσερις για την ηλ. ενέργεια [1] υπεράκτιο δίκτυο Βόρειων Θαλασσών / NSOG, 2) Διασυνδέσεις Βορρά - Νότου στην δυτική Ευρώπη / NSI West Electricity, 3) Διασυνδέσεις Βορρά - Νότου στην κεντροανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη / NSI East Electricity, στο οποίο συμμετέχοντα Κράτη είναι, μεταξύ άλλων, η Ελλάδα και η Κύπρος, 4) Σχέδιο διασυνδέσεως των αγορών ενέργειας της περιοχής της Βαλτικής / BEMIP Electricity], τέσσερις για το φυσικό αέριο [1] Διασυνδέσεις Βορρά - Νότου στην δυτική Ευρώπη NSI West Gas, 2) Διασυνδέσεις Βορρά - Νότου στην κεντροανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη / NSI East Gas, στο οποίο συμμετέχοντα Κράτη είναι, μεταξύ άλλων, η Ελλάδα και η Κύπρος, 3) Νότιος Διάδρομος μεταφοράς φυσικού αερίου από την λεκάνη της Κασπίας, την κεντρική Ασία, την Μέση Ανατολή και την λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου / SGC, στο οποίο συμμετέχοντα Κράτη είναι, μεταξύ άλλων, η Ελλάδα και η Κύπρος, 4) Σχέδιο διασυνδέσεως των αγορών ενέργειας της περιοχής της Βαλτικής / BEMIP Gas] και ένας για το πετρέλαιο (Συνδέσεις παροχής πετρελαίου στην κεντροανατολική Ευρώπη / OSC). Βλ. επίσης άρθρο 1 (πεδίο εφαρμογής), 2 (ορισμοί, ιδίως για «ενεργειακή υποδομή», «έργο», «έργο κοινού ενδιαφέροντος», «σημείο συμφόρησης», «φορέα υλοποίησης έργου», «ευφυές δίκτυο») Κανονισμού 347/2013. Σχετικά με τον Νότιο Διάδρομο μεταφοράς φυσικού αερίου βλ. Devlin, Br. / Momot, M. / Tourbach, L., The Southern Corridor - Strategic Aspects for the EU, in Vinois, J.-A. (edit.), EU Energy Law, Volume VI, The Security of Energy Supply in the European Union, Claeys and Casteels, 2012, σελ. 183 επ. Σχετικά με Σχέδιο διασυνδέσεως των αγορών ενέργειας της περιοχής της Βαλτικής βλ. Zsigri, M., The Baltic Energy Market Interconnection Plan - a laboratory for energy Solidarity, in Vinois, J.-A. (edit.), ό.π., σελ. 221 επ.

96. Παρατίθενται επίσης στο Παράρτημα Ι (αριθμ. 4) του Κανονισμού 347/2013.

97. Παρατίθενται στο Παράρτημα ΙΙ του Κανονισμού 347/2013 και είναι οι εξής πέντε για την ηλ. ενέργεια [1] εναέριες γραμμές υψηλής τάσεως και υπόγεια και υποθαλάσσια καλώδια μεταφοράς, 2) ειδικά για τις λεωφόρους ηλεκτρικής ενέργειας κάθε υλικός εξοπλισμός που έχει σχεδιασθεί για να επιτρέπει τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής και υπερυψηλής τάσεως, 3) εγκαταστάσεις αποθηκείωσης, 4) κάθε εγκατάσταση ή εξοπλισμός που είναι ουσιώδης για την τεχνική ασφάλεια των συστημάτων, 5) κάθε εγκατάσταση ή εξοπλισμός μεταφοράς και διανομής μέσης τάσεως], τέσσερις για το αέριο [1] αγωγοί μεταφοράς υψηλής πίεσεως, 2) υπόγειοι χώροι αποθηκείωσης, 3) εγκαταστάσεις παραλαβής, αποθηκείωσης και επαναεριοποίησης ή αποσυμπιέσεως υδροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) και συμπιεσμένου φυσικού αερίου (ΣΦΑ) αντίστοιχα, 4) κάθε εγκατάσταση ή εξοπλισμός που είναι ουσιώδης για την τεχνική ασφάλεια των συστημάτων], τρεις για το πετρέλαιο [1] αγωγοί μεταφοράς αργού πετρελαίου, 2) σταθμοί αντλήσεως και εγκαταστάσεις αποθηκείωσης, 3) κάθε εγκατάσταση ή εξοπλισμός που είναι ουσιώδης για την τεχνική ασφάλεια των συστημάτων] και τρεις για το διοξείδιο του άνθρακα [1] ειδικοί αγωγοί για την μεταφορά ανθρωπογενών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που προέρχονται από πλείονες πηγές, 2) εγκαταστάσεις υδροποίησης και ενδιάμεσης αποθηκείωσης διοξειδίου του άνθρακα, 3) κάθε εγκατάσταση ή εξοπλισμός που είναι ουσιώδης για την τεχνική ασφάλεια των συστημάτων].

98. Projects of common interest.

99. Οι ομάδες αυτές απαρτίζονται από αντιπροσώπους αφ' ενός των Κρατών Μελών, των εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών και των (εθνικών) Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (ΔΣΜ), και αφ' ετέρου της Επιτροπής, του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας και του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και Φυσικού Αερίου (ΕΔΔΣΜ Ηλεκτρικής Ενέργειας και ΕΔΔΣΜ Φυσικού Αερίου), βλ. Παράρτημα ΙΙΙ Κανονισμού 347/2013 υπό τον τίτλο «Περιφερειακοί Κατάλογοι ΕΚΕ».

ΕΚΕ του καταλόγου έχουν προηγουμένως τύχει της **εγκρίσεως των Κρατών Μελών**, και μάλιστα κατόπιν αναλύσεως κόστους – οφέλους για όλο το ενεργειακό σύστημα¹⁰⁰. Η έγκριση του ενωσιακού καταλόγου προσδίδει «**καθεστώς προτεραιότητας**» στα ΕΚΕ στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας χορηγήσεως αδειών¹⁰¹, με στόχο να διασφαλισθεί η ταχεία διοικητική μεταχείρισή τους, αφού, σύμφωνα με την αιτιολογία του Κανονισμού, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να θεωρούν ότι τα ΕΚΕ συμβάλλουν στο **δημόσιο συμφέρον** (εννοείται αυτό της ΕΕ και αυτό των εκάστοτε εμπλεκόμενων Κρατών Μελών)¹⁰². Εξ άλλου σύμφωνα με την ίδια αιτιολογία, οι αρμόδιες Αρχές των Κρατών Μελών τότε μόνον θα πρέπει να δίδουν **έγκριση - για λόγους επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος** - σε έργα με δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, όταν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις συγκεκριμένης ενωσιακής Νομοθεσίας περί προστασίας του περιβάλλοντος.

Ο Κανονισμός εξ άλλου περιέχει διατάξεις σχετικά με τις **επενδύσεις** και την **χρηματοδότηση** από την ΕΕ. Οι διατάξεις αυτές εισάγουν, σύμφωνα με την αιτιολογία του Κανονισμού, την «**λογική τριών σταδίων**» (εννοείται ως προς την υλοποίηση των επενδύσεων και τη χρηματοδότησή τους)¹⁰³:

α) Σε ένα **πρώτο στάδιο**, «**προτεραιότητα έχει η αγορά**»¹⁰⁴. Ειδικότερα ορίζεται ότι οι πράγματι προκύψασες επενδυτικές δαπάνες (κόστος για την κατασκευή, λειτουργία και συντήρηση των ΕΚΕ¹⁰⁵) βαρύνουν τους αντίστοιχους Διαχειριστές Συστημάτων

100. Λεπτομέρειες στα άρθρα 3, 4, 11, 16 Κανονισμού 347/2013, βλ. και προαναφερθέν Παράρτημα ΙΙΙ Κανονισμού 347/2013 υπό τον τίτλο «Περιφερειακοί Κατάλογοι Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος», Παράρτημα ΙV Κανονισμού 347/2013 υπό τον τίτλο «Κανόνες και Δείκτες σχετικά με τα Κριτήρια για τα ΕΚΕ», Παράρτημα V Κανονισμού 347/2013 υπό τον τίτλο «Ανάλυση κόστους – οφέλους για όλο το ενεργειακό σύστημα», καθώς και σκ. 21-24 (όπου λ.χ. γίνεται λόγος για ένα αριθμό ΕΚΕ περίπου 150 (100 για ηλ. ενέργεια και 50 για αέριο), ενώ ο συνολικός αριθμός ΕΚΕ «δεν θα πρέπει να υπερβαίνει κατά πολύ τα 220», ώστε να παραμείνει σε διαχειρίσιμα επίπεδα, σκ. 23, σκέψη με την οποία ερμηνεύεται κατ' αρχήν η πρόνοια του άρθρου 3 παράγρ. 5 στοιχ. δ), σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή κατά την κατάρτιση του Καταλόγου έχει ως στόχο «ο συνολικός αριθμός ΕΚΕ ... να είναι διαχειρίσιμος».

101. Λεπτομέρειες στα άρθρα 7-9 Κανονισμού 347/2013.

102. Σκ. 28 Κανονισμού 347/2013.

103. Σκ. 42 Κανονισμού 347/2013.

104. Ό.π.

105. Σκ. 35 Κανονισμού 347/2013.

Μεταφοράς ή τους φορείς υλοποιήσεως των υποδομών μεταφοράς των Κρατών Μελών, στα οποία εντοπίζονται τα καθαρά θετικά αποτελέσματα του έργου και «**καταβάλλονται**» (εννοεί καλύπτονται) από τους **χρήστες** του δικτύου μέσω των τιμολογίων προσβάσεως στα δίκτυα σε αυτά τα Κράτη Μέλη, καθ' ό μέτρο δεν καλύπτονται από μισθώματα συμφορήσεως ή άλλα τέλη.¹⁰⁶

β) Σε ένα **δεύτερο στάδιο**, όταν οι επενδύσεις δεν υλοποιούνται από την αγορά, διότι, επί τη βάσει αξιολογήσεως της ζήτησεως της αγοράς ή των αναμενόμενων συνεπειών στα τέλη, προκύπτει ότι το κόστος δεν αναμένεται να καλυφθεί από τα τέλη, τα οποία καταβάλλουν οι χρήστες της υποδομής, πρέπει να διερευνώνται «**ρυθμιστικές λύσεις**»¹⁰⁷, δηλ. επέμβαση της ΕΕ και των Κρατών Μελών προς τον σκοπό της «**διευκόλυνσεως**» των επενδύσεων¹⁰⁸. Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή οι φορείς υλοποιήσεως του έργου υποβάλλουν προς όλες τις εμπλεκόμενες εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές «**αίτημα επενδύσεως**», το οποίο περιλαμβάνει «**αίτημα για διασυνοριακό επιμερισμό του κόστους**», συνοδευόμενο από ανάλυση κόστους – οφέλους του έργου, επιχειρηματικό σχέδιο που αξιολογεί την οικονομική βιωσιμότητα του έργου, και, υπό την προϋπόθεση συμφωνίας των φορέων υλοποιήσεως του έργου, συγκεκριμένη πρόταση για διασυνοριακό επιμερισμό του κόστους¹⁰⁹. Οι εμπλεκόμενες εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές λαμβάνουν εντός συγκεκριμένης προθεσμίας (έξι μηνών από της λήψεως του τελευταίου αιτήματος επενδύσεως) την **Απόφαση**, αφ' ενός επιμερισμού του κόστους στους εμπλεκόμενους φορείς εκμεταλλεύσεως του συστήματος, και αφ' ετέρου συμπεριλήψεως αυτού στα αντίστοιχα τιμολόγια¹¹⁰, η οποία κοινοποιείται αμελλητί στον Οργανισμό και δημοσιεύεται¹¹¹. Αν οι εμπλεκόμενες εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές

106. Άρθρο 12 παράγρ. 1, λεπτομέρειες άρθρο 12 παράγρ. 2, βλ. και σκ. 35 Κανονισμού 347/2013.

107. Σκ. 42, 35 Κανονισμού 347/2013.

108. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται ρητώς στον τίτλο του άρθρου 12 Κανονισμού 347/2013.

109. Άρθρο 12 παράγρ. 3, εδ. β' Κανονισμού 347/2013. Η ανάλυση κόστους – οφέλους γίνεται επί τη βάσει εναρμονισμένης για όλα τα Κράτη Μέλη μεθοδολογίας, βλ. άρθρο 11 και σκ. 36 Κανονισμού 347/2013.

110. Λεπτομέρειες άρθρο 12 παράγρ. 4 Κανονισμού 347/2013. Η απόφαση πρέπει να είναι ομόφωνη (επιχείρημα εξ αντιδιαστολής από το άρθρ. 12 παράγρ. 6 Κανονισμού 347/2013).

111. Άρθρο 12 παράγρ. 5 Κανονισμού 347/2013.

δεν καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με το αίτημα επενδύσεως εντός της προαναφερθείσας προθεσμίας, η **Απόφαση** λαμβάνεται από τον **Οργανισμό** (κατόπιν διαβουλεύσεως με τις προαναφερθείσες Αρχές και τους φορείς υλοποίησης του έργου), ο οποίος την κοινοποιεί αμελλητί στην Επιτροπή¹¹².

Κοινή και για τα δύο στάδια είναι η διάταξη του άρθρου 13 του Κανονισμού περί παροχής **κινήτρων** στους επενδυτές, όταν ένα έργο παρουσιάζει υψηλότερους **κινδύνους**, σε σχέση με τους κινδύνους, τους οποίους παρουσιάζει ένα παρεμφερές έργο. Τα κίνητρα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των νομοθετημάτων της λεγόμενης 3ης δέσμης νομοθετημάτων¹¹³, την δε σχετική Απόφαση λαμβάνουν οι εμπλεκόμενες εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές¹¹⁴.

γ) Σε ένα **τρίτο στάδιο**, όταν δηλ. τα δύο πρώτα στάδια δεν αρκούν για να γίνουν οι απαιτούμενες επενδύσεις σε ΕΚΕ, η ΕΕ δύναται να παράσχει **χρηματοδοτική ενίσχυση** («συνδρομή»), εφ' όσον το έργο πληροί τα κριτήρια επιλεξιμότητας (για χρηματοδοτική ενίσχυση)¹¹⁵. Ειδικότερα, η **φιλοσοφία** των σχετικών διατάξεων, όπως αυτή διευκρινίζεται στην αιτιολογία του Κανονισμού, έγκειται στη παροχή όχι αποκλειστικής χρηματοδοτικής ενισχύσεως υπό της ΕΕ, αλλά παροχής χρηματοδοτικής ενισχύσεως προς τον σκοπό της προσελκύσεως ιδιωτικών πόρων¹¹⁶, και δη κατ' εξαίρεση, όταν οι ιδιωτικοί πόροι δεν επαρκούν («περιορισμένη παρέμβαση δημοσίων πόρων»)¹¹⁷. Η χρηματοδοτική ενίσχυση έγκειται σε **επιχορηγήσεις** ή / και **καινοτόμα χρηματοοικονομικά μέσα** (μόλις αυτή η ενίσχυση καταστεί διαθέσιμη βάσει του Κανονισμού), προορίζεται δε κυρίως για **μελέτες** και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, για **εργασίες**¹¹⁸. Τα ΕΚΕ στους τομείς του ηλεκτρισμού, του αερίου και του διοξειδίου του άνθρακα **επιλέγονται** ανά

κατηγορία επί τη βάσει συγκεκριμένων **κριτηρίων**, όπου κατά βάση απαιτείται α) η ύπαρξη σημαντικών εξωτερικών επιδράσεων, όπως ασφάλεια εφοδιασμού, αλληλεγγύη, καινοτομία, β) η ύπαρξη αποφάσεως διασυνοριακού επιμερισμού του κόστους, και γ) η μη εμπορική βιωσιμότητα¹¹⁹. Σύμφωνα με την αιτιολογία του Κανονισμού, κατά την επιλογή πρέπει να εξασφαλίζεται, πρώτον ότι αποφεύγεται κάθε στρέβλωση του ανταγωνισμού, ιδίως μεταξύ έργων, τα οποία συμβάλλουν στην υλοποίηση του ίδιου διαδρόμου προτεραιότητας της ΕΕ, και δεύτερον ότι θα λάβουν χώρα οι απαραίτητες συνέργειες με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, τα οποία θα χρηματοδοτήσουν ευφυή δίκτυα διανομής ενέργειας τοπικής ή περιφερειακής σημασίας¹²⁰.

Τέλος, ο Κανονισμός προβλέπει ότι η **εκτέλεση** των ΕΚΕ, συμπεριλαμβανομένης της συμμορφώσεώς τους με τη νομοθεσία της ΕΕ, είναι **αρμοδιότητα των εθνικών Αρχών** και υλοποιείται σύμφωνα με τις λεπτομερείς διαδικασίες του άρθρου 5 Κανονισμού, οι οποίες δίδουν ιδιαίτερο βάρος στην πραγματοποίηση των **επενδύσεων** (ιδίως σε περίπτωση καθυστερήσεων) και στον εποπτικό και συντονιστικό ρόλο του Οργανισμού.

Ε. Συμπέρασμα

Εξ όλων των ανωτέρω συνάγεται ότι οι επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές είναι στο κέντρο τόσο των πολιτικών αποφάσεων όσον και των νομοθετημάτων σε διεθνές ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Συνάγεται επίσης ότι σε διεθνές επίπεδο υπάρχουν κανόνες για επίλυση των διαφορών μεταξύ επενδυτών και Κράτους υποδοχής της επενδύσεως, τόσο ουσιαστικού όσον και δικονομικού δικαίου. Σε επίπεδο ΕΕ το ζήτημα αφιεται στα εθνικά δίκαια να το ρυθμίσουν, εντός βεβαίως του πλαισίου των βασικών αρχών και βασικών ελευθεριών του ευρωπαϊκού δικαίου. Χώρος υπάρχει και για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο και το Ιδιωτικό Δικονομικό του εκάστοτε επιλαμβανομένου Δικαστηρίου. Τα άρθρα που ακολουθούν δίνουν απαντήσεις σε ζητήματα προστασίας των επενδυτών σε επιλεγμένους χαρακτηριστικούς τομείς του κλάδου της ενέργειας.

112. Άρθρο 12 παράγρ. 6, 7 Κανονισμού 347/2013. Βλ. για λεπτομέρειες επίσης παραγράφους 8, 9 του αυτού άρθρου.

113. Άρθρο 13 παράγρ. 1 και σκ. 38 Κανονισμού 347/2013.

114. Άρθρο 13 παράγρ. 2 Κανονισμού 347/2013.

115. Σκ. 42 Κανονισμού 347/2013.

116. Σκ. 41 Κανονισμού 347/2013, με επίκληση του Ευρωπαϊκού Ενεργειακού Προγράμματος Ανακάμψης (EEPR), το οποίο θεσπίστηκε δια του Κανονισμού (ΕΚ) 663/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕπΕφ ΕΕ 2009, L 200/31.

117. Σκ. 41 Κανονισμού 347/2013 με επίκληση των Συμπερασμάτων του ΕΣ της 4.2.2011 και της δύσκολης καταστάσεως των δημόσιων οικονομικών των Κρατών Μελών λόγω της οικονομικής κρίσεως.

118. Σκ. 42 Κανονισμού 347/2013.

119. Άρθρο 14, βλ. και άρθρο 15 Κανονισμού 347/2013.

120. Σκ. 42 Κανονισμού 347/2013.